

Zpráva o šetření ve věci Metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví podle § 2958 občanského zákoníku

MUDr. JUDr. Dušan Klos, Ph.D., LL.M. (dále jen „stěžovatel“), je lékař a soudní znalec v oboru zdravotnictví, odvětví chirurgie a stanovení nemateriální újmy na zdraví. Na ochránce se obrátil s podnětem týkajícím se zapojení Ministerstva spravedlnosti (dále také „ministerstvo“) a soudců Nejvyššího soudu do přípravy a prosazování do praxe materiálu nazvaného Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví podle § 2958 občanského zákoníku¹ (dále také „Metodika“).

Stěžovatel je kritikem Metodiky a poukazuje na její dopady v praxi. Zásadní výhrady má zejména proti znaleckému odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“, které bylo Ministerstvem spravedlnosti nově vytvořeno v návaznosti na dokončení Metodiky. Dále namítá, že při vytváření a prosazování Metodiky ministerstvo překročilo meze své působnosti a zapojením soudců Nejvyššího soudu mohlo dojít k narušení důvěry veřejnosti v nestranné a nezávislé rozhodování soudu.

A. Shrnutí závěrů

Šetřením jsem dospěl k následujícím závěrům:

A.1 K právní povaze Metodiky a k mandátu k jejímu přijetí. K případné revizi Metodiky

- Metodika je zcela komplexní svébytnou úpravou, jak posuzovat vytrpěnou bolest a ztížení společenského uplatnění a jak nahradit nemajetkovou újmu na zdraví ve smyslu § 2958 občanského zákoníku. Není právní úpravou, není shrnutím zásad, na kterých se shodla soudní praxe (ve smyslu důvodové zprávy k občanskému zákoníku). Je materiálem soukromé povahy, který vznikl jako výsledek spolupráce osob zapojených do tzv. hlavní pracovní skupiny a na základě konzultací zejména se zástupci justice, na objednávku Ministerstva spravedlnosti (podrobněji viz část C.1 zprávy).
- Metodiku nelze chápat jako „vytváření podmínek pro řádný výkon soudnictví“ ve smyslu § 118 odst. 1 zákona o soudech a soudcích². Metodika není ani výsledkem sjednocování judikatury nižších soudů ve smyslu § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích (podrobněji viz část C.1 zprávy).
- Ministerstvo spravedlnosti nemělo zákonné zmocnění ani pravomoc podílet se na tvorbě Metodiky (podrobněji viz část C.1 zprávy).

1 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

2 Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

A.2 Ke znaleckému odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“ a k postupu znalců podle Metodiky

- Ministerstvo vytvořilo a nadále udržuje znalecké odvětví na základě právně nezávazné Metodiky podle požadavků soukromého subjektu (Společnost medicínského práva) včetně povinnosti absolvovat placený nástavbový kurz zaměřený na školení Metodiky (podrobněji viz část C.2.1 zprávy).
- Znalecké odvětví neodpovídá odborné způsobilosti, kterou mohou získat lékaři v rámci existujících zdravotnických oborů. To nemůže zhojit ani absolvování nástavbového kurzu zaměřeného na aplikaci Metodiky (podrobněji viz část C.2.1 zprávy).
- Konkrétní podmínky pro jmenování znalcem nerespektují odbornost lékařů dle oborů ve zdravotnictví a nutí lékaře absolvovat nástavbový kurz zaměřený na aplikaci Metodiky, ačkoliv Metodika není právně závazným způsobem posuzování nemajetkové újmy na zdraví (podrobněji viz část C.2.1 zprávy).
- Metodika nutí znalce (lékaře) posuzovat i otázky, které jim hodnotit nepřísluší (včetně otázek právních), případně které nemohou řádně ověřit. Ve značné míře přenáší odpovědnost za posouzení nemajetkové újmy ze soudu na znalce (podrobněji viz část C.2.2 zprávy).
- S ohledem na odlišnou úpravu náhrady nemajetkové újmy na zdraví v souvislosti s pracovními úrazy a nemocemi z povolání (podle nařízení vlády) vznikl stav, kdy je za tentýž druh újmy poskytována zcela jiná náhrada jen podle toho, zda k ní došlo v souvislosti s pracovním procesem, či mimo něj (podrobněji viz část C.2.1 zprávy).

A.3 K zapojení soudců Nejvyššího soudu

- Vedení Nejvyššího soudu dostatečně nevyhodnotilo možné ohrožení důvěry v nestranné rozhodování soudu v důsledku zapojení soudců Nejvyššího soudu do tvorby Metodiky a jejího následného prosazování v praxi (podrobněji viz část C.3 zprávy).
- Při posuzování možného ohrožení důvěry v nestranné rozhodování soudu nelze posuzovat aktivity, do nichž se soudci v souvislosti s Metodikou zapojili, izolovaně, ale je nezbytné posuzovat celou škálu těchto aktivit jako jeden celek a s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem (podrobněji viz část C.3 zprávy).

B. Skutková zjištění

B.1 Ke změně právní úpravy – impuls k vytvoření Metodiky, dvojkolejnost právní úpravy

Podle **§ 2958 (nového) občanského zákoníku** platí, že při ublížení na zdraví má škůdce odčinit poškozeného peněžitou náhradou, která má plně vyvážit vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy, a vznikla-li poškozením zdraví poškozenému současně překážka lepší budoucnosti, má mu škůdce nahradit také tížení společenského uplatnění. Pokud není možno určit výši náhrady tímto způsobem, má být stanovena podle zásad slušnosti.

Přijetím tohoto ustanovení byla k 1. lednu 2014, kdy nový občanský zákoník nabyl účinnosti, zrušena **dosavadní vyhláška o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění**³. Podle vyhlášky zpracovávali lékaři lékařské posudky,⁴ v nichž vycházeli z bodového ohodnocení bolesti a ztížení společenského uplatnění obsaženého v přílohách č. 1–4 této vyhlášky. Bolest a ztížení společenského uplatnění byly v přílohách vyhlášky vyjádřeny lékařskou terminologií.⁵ Vyhláška také stanovila hodnotu 1 bodu,⁶ ve zvláště výjimečných případech hodných mimořádného zřetele mohl soud výši odškodnění stanovenou podle této vyhlášky přiměřeně zvýšit.⁷

Důvodová zpráva k § 2958 občanského zákoníku⁸ výslovně hovoří o tom, že: „[p]okud jde o nemajetkové újmy na zdraví nebo náhrady při usmrcení, opouští se pojetí § 444 odst. 2 a 3 platného občanského zákoníku a vůbec myšlenka, že by sazebník výše náhrad měl a priori stanovit zákon, nebo dokonce podzákonný předpis, aby se tak zjednodušilo rozhodování soudů. Nehledě k tomu, že obdobný přístup standardní zákonné úpravy (...) tyto otázky vůbec neřeší a dávají soudci volnou ruku – je třeba hlavně poukázat, že rozhodnutí jednotlivého právního případu náleží jen soudci a zákonodárná moc, natož moc výkonná nemá v působnosti nařizovat soudu, jak má jednotlivý případ rozhodnout. Soukromý život je nekonečně variabilní a snaha po jeho nivelizaci v záležitostech tak navýsost individuálních, jako jsou bolest, důsledky újmy na zdraví pro další budoucnost postiženého nebo ztráta blízkého člověka, není důvodná. Není např. žádný důvod založit manželu nebo sourozenci právo při usmrcení druhého manžela či sourozence na zaplacení částky 240 000 nebo 175 000 Kč, jak je tomu v současné právní úpravě. Za určitých okolností to může být příliš málo, za jiných příliš mnoho. Je např. zřejmý rozdíl, trvá-li manželství jen krátkou dobu, nebo několik desetiletí, jaké byly poměry mezi manžely za trvání manželství, bylo-li zahájeno řízení o rozvod manželství, žili-li manželé vůbec spolu a z jakých důvodů žili odloučeně atd. Tyto a další okolnosti se mohou a mají do výše náhrady kladně, nebo záporně promítnout. Odpovědnost za spravedlivé rozhodnutí v konkrétním případě nemůže ze soudce nikdo sejmout a snaha o nivelizaci soukromého života v jeho rozmanitostech nevyvolá nic jiného než rigor nesrovnávající se s povahou jednotlivých případů. Náhrada nemajetkových újem v souvislosti s jinými zásahy do osobní sféry (jméno, čest, pověst, soukromí) nebo např. poskytnutí zadostiučinění za újmy způsobené nekalou soutěží nebo delikty proti obchodní firmě nejsou ani v současné právní úpravě co do výše konkrétně stanovovány, aniž to vyvolává v rozhodovací praxi obtíže. Podobné je to např. s výší výživného a v řadě dalších případů. Pociťují-li někteří představitelé soudní moci potřebu tabulek, vzorců nebo klíčů

3 Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, ve znění pozdějších předpisů.

4 Nejednalo se o posudky znalecké.

5 V části bolestného např. S 000 Povrchní poranění vlasové části hlavy (počet bodů 2), S 040 Poranění nervu a drah zrakového nervu (počet bodů 100), v části ztížení společenského uplatnění např. 015 Vážné mozkové nebo duševní poruchy po těžkém poranění hlavy (počet bodů 500–3000), 138 Úplná ztuhlost kolenního kloubu (počet bodů 800) apod.

6 Ke konci účinnosti vyhlášky činila hodnota 1 bodu 120 Kč. Viz § 7 odst. 2 vyhlášky.

7 Podle § 7 odst. 3 vyhlášky.

8 Viz důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanskému zákoníku, konsolidované znění. In: Aspi [cit. 2. 1. 2021].

speciálně pro tyto účely, nic nebrání tomu, aby se soudní praxe sama shodla na zásadách, podle nichž bude postupováno.“

Nová právní úprava § 2958 občanského zákoníku se netýká nahrazování nemajetkové újmy na zdraví vzniklé v důsledku **pracovního úrazu nebo nemoci z povolání**. Na tyto případy dopadá nařízení vlády o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobeného pracovním úrazem nebo nemocí z povolání⁹. Nařízení vlády nadále pracuje s určitým katalogem medicínsky vymezeného bolestného a ztížení společenského uplatnění. V důsledku toho se náhrada nemateriální újmy na zdraví zcela liší v závislosti na tom, zda k úrazu (či nemoci) došlo v rámci pracovního procesu, či mimo něj.

B.2 Podrobněji k obsahu podnětu stěžovatele

Stěžovatel je dlouhodobým kritikem Metodiky, o čemž svědčí také články, které publikoval.¹⁰ Metodiku kritizuje zejména z pohledu lékaře, který i před novou právní úpravou vypracovával lékařské posudky v odvětví chirurgie a po přijetí nové právní úpravy, vytvoření Metodiky a vzniku nového znaleckého odvětví musel absolvovat povinně znalecký kurz, v němž byl proškolen k používání Metodiky. Metodika podle stěžovatele vyvolává v praxi extrémní právní nejistotu a nepředvídatelnost posuzování nemajetkové újmy na zdraví, zejména v části týkající se ztížení společenského uplatnění. Stěžovatele v podání podnětu podpořil rovněž senátor a lékař MUDr. Lumír Kantor, Ph.D., který také absolvoval povinný znalecký kurz v rámci odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“.

V podnětu stěžovatel uvádí celou řadu pochybností jak ve vztahu ke vzniku Metodiky a jejímu následnému prosazování do praxe, tak k jejímu obsahu, a zejména na ni navázanému znaleckému odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“.

Stěžovatel zásadně **nesouhlasí s tím, že Metodiku bylo nezbytné přijmout** proto, aby se v praxi a v rozhodování soudů předešlo značnému roztříštění při určování náhrady újmy. Upozornil mj. na to, že praxe si až do zřízení nového znaleckého odvětví (tj. od nabytí účinnosti občanského zákoníku v lednu 2014 do poloviny roku 2015) byla schopna pomoci, například tím, že jako určité základní východisko využívala i nadále zrušenou právní úpravu. Zrušenou vyhláškou se podle stěžovatele někteří lékaři při vypracovávání znaleckých posudků alespoň podpůrně řídí dodnes.

Podle stěžovatele **ani Metodika nemůže vést k proklamovanému cíli**, tj. zabránit roztříštěnosti praxe posuzování jednotlivých případů újmy na zdraví. Upozorňuje na to, že v části týkající se ztížení společenského uplatnění je systém založený Metodikou (jednotlivé

9 Nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, ve znění pozdějších předpisů.

10 Např. Klos, D.: Aktuální praktické poznámky k aplikační praxi tzv. Metodiky NS ke stanovení náhrady nemajetkové újmy na zdraví z pohledu znalce a znalecké činnosti, dostupný on-line z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/aktualni-prakticke-poznamky-k-aplikacni-praxi-tzv.-metodiky-ns-ke-stanoveni-nahrady-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-z-pohledu-znalce-a-znalecke-cinnosti>. Dále Klos, D., Král, V.: Jak dál při aplikaci tzv. Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy z pohledu znalce? Rychle na ni zapomenout!, dostupné on-line z: <https://advokatnidenik.cz/2020/06/19/jak-dal-pri-aplikaci-tzv-metodiky-nejvyssiho-soudu-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-z-pohledu-znalce-rychle-na-ni-zapomenout/>.

kategorie domén, kvalifikátory) natolik neurčitý, že výši náhrady za obdobný případ újmy na zdraví vyčíslí dva znalci zcela rozdílně.

Zcela zásadní **výhrady** má stěžovatel ke **znaleckému odvětví** „stanovení nemateriální újmy na zdraví“, které v návaznosti na uveřejnění Metodiky vytvořilo ministerstvo.

Dle ministerstvem nastavených podmínek může znalece v tomto odvětví vykonávat každý lékař se specializovanou způsobilostí v základním oboru, který mj. absolvoval nástavbový kurz Odškodňování újem na zdraví. Do základních oborů přitom patří i obory neklinické či laboratorní, jejichž obsahem vůbec není klinická praxe a péče (např. i mikrobiologie, klinická biochemie, hygiena a epidemiologie atd.).

Jakkoliv Ministerstvo spravedlnosti i Nejvyšší soud prezentují Metodiku jako nezávaznou pomůcku, stěžovatel musel pro výkon znalecké činnosti v rámci daného odvětví absolvovat placený znalecký kurz, jehož jedinou náplní bylo školení aplikace Metodiky. **Metodika přitom podle stěžovatele nutí znalce-lékaře, aby posuzovali i otázky, které jim jako lékařům vůbec posuzovat nepřísluší, včetně otázek právních.** Stanovení nemateriální újmy na zdraví nemůže být podle stěžovatele předmětem znalecké činnosti lékařů, neboť ti k němu nemají odborné vzdělání. Řada otázek nezbytných pro řádné posouzení nemateriální újmy na zdraví jsou otázkami ryze právními, nikoliv medicínskými či potažmo znaleckými. Žádný lékař například nemůže stanovit, jaká hodnota bodu je adekvátní prožité bolesti. Lékař může ve znaleckém posudku pouze popsat úraz či zdravotní stav poškozeného, maximálně mu může přiřadit bodovou hodnotu určenou právním předpisem.

Dvojkolejnost právní úpravy, kdy za stejný úraz (z hlediska medicínského) je možno stanovit zcela jiné odškodnění jen podle toho, zda se jednalo o úraz pracovní, či nepracovní, považuje za nepřijatelnou a nepochopitelnou.

Stěžovatel poukazuje na to, že **Metodika vznikla na základě koordinační smlouvy uzavřené mezi ministerstvem (mocí výkonnou) a soukromým sektorem, s aktivním zapojením soudců**, zejména soudců specializovaného senátu Nejvyššího soudu.¹¹ Soukromý subjekt ze vzniku Metodiky finančně profitoval (odměna plynoucí z koordinační smlouvy, placené webové rozhraní, placené znalecké kurzy). Na tvorbě Metodiky se nepodílel žádný subjekt přímo hájící zájmy samotných poškozených, nebyla přizvána např. ani Česká lékařská komora. Stěžovatel je toho názoru, že tak zásadní problematika, jako je odškodňování nemateriální újmy na zdraví, nemůže být řešena materiálem, který vznikl takto nestandardním způsobem a jehož sama právní povaha je pochybná.

Stěžovatel upozornil na to, že **žádný právní předpis neumožňuje Nejvyššímu soudu, aby organizoval dopředeně rozhodovací praxi soudů** a vydával jakékoliv nezávazné doporučující metodiky, kterými se má řídit nejen praxe, ale i soudy nižších stupňů. Zvláštní propojení justice, ministerstva a soukromého a advokátního prostředí může ve svém důsledku nabourat důvěru veřejnosti v nezávislost justice a v nestranné a nezávislé posouzení jejich konkrétního případu. Soudci Nejvyššího soudu se nejen podíleli na přímé tvorbě textu Metodiky, následně jí propůjčili autoritu Nejvyššího soudu uveřejněním na stránkách

¹¹ Soudní oddělení 25 podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu.

a publikační činnosti a rozvoje mezinárodní spolupráce v oboru medicínského práva. V současné době se jedná o zapsaný spolek, jehož předsedkyní je od 13. 3. 2017 MUDr. Mgr. Jolana Těšínová, Ph.D.

Většinu odborné práce provedla **tzv. hlavní pracovní skupina**, jejímiž členy byli mj. JUDr. Marta Škárová, JUDr. Petr Vojtek, JUDr. Robert Waltr (všichni jsou soudci Nejvyššího soudu), JUDr. Hana Tichá, soudkyně Krajského soudu v Praze,¹⁶ a MUDr. Mgr. Jolana Těšínová, Ph.D., a JUDr. MUDr. Roman Žďárek, Ph.D., MBA (oba za Společnost medicínského práva).¹⁷ Obecné zásady a konkrétní znění Metodiky se tvořily na celé řadě setkání této tzv. hlavní pracovní skupiny, dále na řadě odborných setkání, včetně porad soudců krajských soudů a Nejvyššího soudu – tato jednání probíhala od konce roku 2012 do dubna roku 2014.

Dne **30. prosince 2013** uzavřelo Ministerstvo spravedlnosti **smlouvu o koordinaci expertní činnosti a zpracování metodiky** podle § 51 původního občanského zákoníku¹⁸ se Společností medicínského práva.

Podle této smlouvy se Společnost medicínského práva zavazovala koordinovat a podílet se na přípravě metodické pomůcky výpočtu peněžitě náhrady za újmu způsobenou ublížením na zdraví, a to co do nároků vyvažující vytrpěné bolesti a ztížení společenského uplatnění, které byly doposud upraveny vyhláškou č. 440/2001 Sb., aby mohla být využívána laickou i odbornou veřejností. Společnost medicínského práva se zavázala, že vypracuje a pracovní návrh dané metodiky předloží ministerstvu do **5. ledna 2014**, konečný návrh do 31. března 2014. Současně s tím měla povinnost **vykázat spolupráci se zástupci soudů**, akademické sféry, advokátů a pojistitelů; za prokázání spolupráce se podle smlouvy považoval buď mj. v písemné podobě zachycený názor soudců Nejvyššího soudu ČR, nebo účast na jednáních vedoucích k přípravě metodiky. Předáním metodiky se Společnost medicínského práva zavázala předat ministerstvu **neomezenou a bezplatnou nevýhradní licenci k užití práv duševního vlastnictví k metodice** včetně možnosti zcela nebo zčásti poskytnout třetí osobě oprávnění tvořící součást licence. Obě strany smlouvy se zavázaly, že danou metodiku **bez omezení zpřístupní veřejnosti** – za takové zpřístupnění se podle smlouvy považuje např. publikace na webovém portálu Ministerstva spravedlnosti (<http://portal.justice.cz>). Za provedené činnosti se ministerstvo zavázalo uhradit Společnosti medicínského práva úplatu ve výši 350 900 Kč.

Předávací protokol mezi ministerstvem a Společností medicínského práva byl podepsán dne 31. března 2014.

K uveřejnění Metodiky následně došlo **dne 14. dubna 2014** nikoliv na stránkách ministerstva, ale na **stránkách Nejvyššího soudu**. Metodika zde byla prezentována jako Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Metodika byla následně

16 Soudkyně Nejvyššího soudu od roku 2019.

17 Dalšími členy tzv. hlavní pracovní skupiny byli: Mgr. Daniel Mika, Česká kancelář pojistitelů, Mgr. Lucie Jandová, Česká asociace pojišťoven, JUDr. Václav Voženílek, Allianz, a. s., doc. MUDr. Evžen Hrnčíř, CSc., MBA, Fakultní nemocnice Královské Vinohrady, Klinika pracovního a cestovního lékařství, JUDr. Martin Mikyska, advokát v Malé Skále a soudní znalec.

18 Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

zveřejněna ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu (dále také „Sbírka NS“)¹⁹ – v původním textu otištěné Metodiky se hovořilo o tom, že občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu přijalo dne 12. března 2014 doporučení, aby při aplikaci § 2958 občanského zákoníku byla používána Metodika Nejvyššího soudu. Následně byla provedena redakční oprava,²⁰ kterou byla v úvodu Metodiky navíc připojena informace, že občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu vzalo dne 12. března 2014 Metodiku na vědomí.

V současném okamžiku jsou dostupné **dvě verze Metodiky** – jedna v podobě otištěné ve Sbírce NS (spolu s redakční změnou), jedna přístupná z internetových stránek Nejvyššího soudu (v sekci Rozhodovací činnost), v níž jsou provedeny oproti sbírkovému znění další změny.

Krátce před „předáním“ Metodiky Ministerstvu spravedlnosti založila Společnost medicínského práva **Akademii medicínského práva, o. p. s.** (dále také „AMP“), jejímž předmětem činnosti je mj. poskytování poradenských a konzultačních služeb v medicínském právu a zpracování odborných studií a oponentních studií v medicínském právu. Ke dni předložení Metodiky při zasedání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu byli v Akademii medicínského práva činní dva soudci Nejvyššího soudu (JUDr. Petr Vojtek jako předseda správní rady od 28. ledna 2014 do 13. února 2016, JUDr. František Púry, Ph.D., od 28. dubna 2014). JUDr. Vojtek posléze na post předsedy správní rady rezignoval, JUDr. Púry, Ph.D., je podle veřejně dostupných informací členem správní rady i nadále.²¹ Předsedou dozorčí rady byl ještě v roce 2020 také advokát JUDr. MUDr. Roman Žďárek, Ph.D., MBA.

B.4 K závaznosti a obsahu Metodiky

Pokud jde o **závaznost Metodiky**, v samotném úvodu textu Metodiky (Preamble) se hovoří o tom, že: „*Metodika Nejvyššího soudu nemá a nemůže mít závazný charakter, je však pomůckou k naplnění zásady slušnosti ve smyslu § 2958 o. z., proto **Nejvyšší soud doporučuje soudům, aby ji při rozhodování ve sporech o náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 o. z. využívaly a aby v rozhodnutích zdůvodnily svůj postup podle pravidel v ní nastavených.***“²²

Obsah Metodiky²³ lze shrnout následovně:

- V části A. Preamble – popisuje změnu právní úpravy, její možné dopady, potřebu metodické úpravy problematiky předem (nikoliv až následnou judikatorní cestou), nezávaznost Metodiky, východiska pro určování náhrady za bolest a ztížení

19 Pod sp. zn. R 63/2014 ve Sbírce NS č. 6/2014.

20 Ve Sbírce NS č. 1/2015 (str. 64).

21 Viz <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=823228&typ=UPLNY>.

22 Pozn.: důraz doplněn.

23 Ve verzi uveřejněné ve Sbírce NS č. 6/2014.

společenského uplatnění dle Metodiky, definuje také částku²⁴ odpovídající pomyslné hodnotě zmařeného (byť neskončeného) lidského života při absolutním vyřazení ze všech sfér společenského zapojení (vyřazení odpovídající 100 %).

- V části B. stanoví (obdobně jako původní vyhláška) bodové hodnoty bolesti – v této části je stanoven přehled jednotlivých typů bolesti, k nimž je přiřazen určitý počet bodů, v závěru části B se stanoví hodnota bodu.²⁵
- V části C. obsahuje upravenou část Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví, ve verzi upravené pro účely hodnocení ztížení společenského uplatnění – jedná se o přehled jednotlivých aktivit (provádění úkolů nebo činů člověkem) a participací (zapojení člověka do životních situací) a k nim určuje tzv. kvalifikátory (stupnice schopnosti výkonu či kapacity člověka od bodu 0 – žádná potíž po bod 4 – úplná obtíž).
- V části D. stanoví pokyny pro tvorbu posudků a kvalifikaci znalců. V této části Metodika přímo doporučuje, aby jako důkaz v soudních sporech byly využity znalecké posudky vypracované znalcem v oboru zdravotnictví, odvětví odškodňování nemateriálních újem na zdraví. Tato část navrhuje, jakou kvalifikaci by měl mít takový znalec (kromě dokončeného magisterského lékařského vzdělání hovoří Metodika o nutnosti absolvovat nástavbový kurz Odškodňování újem na zdraví, k jehož absolvování se doporučuje školení, které provádí Univerzita Karlova v Praze ve spolupráci se Společností medicínského práva. Metodika zde dále uvádí, že znalecké posudky budou zpracovány na webovém rozhraní (www.ztizeni.cz), které bude vytvořeno za účelem technické podpory a garance správnosti výpočtu.²⁶

B.5 Vznik nového znaleckého odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“

Část D. Metodiky předvíдалa již v okamžiku uveřejnění na stránkách Nejvyššího soudu (duben 2014) a ve Sbírce NS vznik **nového znaleckého odvětví** „stanovení nemateriální újmy na zdraví“.

Toto znalecké odvětví bylo následně vytvořeno dne **1. června 2015**, kdy nabyla účinnosti vyhláška, kterou se stanoví seznam znaleckých oborů a odvětví pro výkon znalecké činnosti.²⁷ Tato vyhláška měla za cíl zakotvit již existující seznam znaleckých oborů a odvětví

24 Tato částka je stanovena v Metodice na hodnotu kolem 10 000 000 Kč, s tím, že se navrhuje ji vyjádřit pomocí 400násobku průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného, tj. kdy je možno přistoupit k vyčíslení náhrady. Viz kpt. X. Určení výše náhrady části A. Preambule Metodiky.

25 Hodnota bodu pro účely stanovení bolestného se odvíjí od 1 % hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž vznikl nárok/vznikla bolest (v roce 2014 to bylo 251,28 Kč).

26 Verze Metodiky, která se nyní nachází na internetových stránkách Nejvyššího soudu, v této části upravuje, že znalecké posudky lze zpracovávat na webovém rozhraní – od roku 2018 na www.nahradazsu.cz. Výpočet bez uložení dat lze provést i v bezplatně přístupné aplikaci Kalkulačka na www.datanu.cz.

27 Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 123/2015 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých oborů a odvětví pro výkon znalecké činnosti.

vyplývající z interní směrnice ministerstva.²⁸ Nad rámec uvedeného seznamu bylo vytvořeno jako **jediné nové odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“**. V důvodové zprávě k návrhu této vyhlášky je vysvětleno, že původní znalecké obory a odvětví jsou bez dalšího přejímány s tím, že k jejich komplexní revizi dojde až v souvislosti s nově připravovaným zákonem o znalcích²⁹. Důvodová zpráva dále zmiňuje, že **jediné nové znalecké odvětví bylo potřeba vytvořit s ohledem na zrušení původní vyhlášky č. 440/2001 Sb. Nové odvětví bylo podle ministerstva „mělo napomoci tomu, aby soudy mohly v daných případech postupovat efektivněji a aby jednotlivá rozhodnutí byla souměřitelná“**.

Odborné podmínky pro jmenování znalcem upravila dále příloha č. 10 k instrukci Ministerstva spravedlnosti č. 8/2017³⁰. Pro odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“ z této instrukce vyplývá, že podmínkou je vysokoškolské lékařské vzdělání v magisterském studijním programu a získání osvědčení o absolvování nástavbového kurzu Odškodňování újmy na zdraví (pořádaný např. Společností medicínského práva, o. s., nebo 1. lékařskou fakultou Univerzity Karlovy).

Současně s uveřejněním Metodiky začala Společnost medicínského práva, respektive s ní provázaná Akademie medicínského práva, organizovat **nástavbové kurzy Odškodňování újmy na zdraví**. Absolvování tohoto kurzu (v ceně cca 12 000 Kč) bylo nutnou podmínkou pro zápis do znaleckého odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“ v oboru zdravotnictví. Znalci byli v závěru kurzu přezkoušeni dle Zkušebního řádu pro znalce z oboru zdravotnictví, odvětví odškodňování nemateriální újmy na zdraví, podle kterého byli členy tříčlenné zkušební komise zástupce jmenovaný Nejvyšším soudem, Univerzitou Karlovou, 1. lékařskou fakultou, v dohodě se Spolkem medicínského práva, a zástupce jmenovaný Ministerstvem spravedlnosti.

S uveřejněním Metodiky v roce 2014 bylo také zřízeno webové rozhraní www.ztizeni.cz, které v dané době jako jediné umožňovalo znalcům vkládat údaje k výpočtu ztížení společenského uplatnění podle Metodiky, obsahovalo procentuální rozdělení jednotlivých domén aktivit a participací a jako jediný nástroj umožňovalo získat výpočet cílové částky odškodnění. Vstup do rozhraní však byl placený, nikoliv bezplatný. Majitelem domény byl MUDr. JUDr. Roman Žďárek, Ph.D., MBA.

Teprve v roce 2018 vznikla webová rozhraní www.datanu.cz a www.nahradazsu.cz. První z nich je sice bezplatné, neumožňovalo však znalcům provést úplný výpočet výsledné částky dle Metodiky (obsahovalo pouze orientační kalkulačku). Druhé je sice plně funkční, přístup do něj je ovšem rovněž placený.³¹ Majitelem této domény je společnost SW Lab, s. r. o.

28 Směrnice Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 15. února 1973, č. j. 10/73-kontr., o organizaci, řízení a kontrole znalecké a tlumočnické činnosti.

29 Zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, který nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2021.

30 Instrukce č. 8/2017 Ministerstva spravedlnosti ze dne 23. 11. 2017, č. j. MSP-26/2017-OJD-ORG/32, o správním řízení ve věcech znalců a tlumočnicků a o některých dalších otázkách. Členěno podle přílohy č. 1 vyhlášky č. 123/2015 Sb.

31 Viz <https://www.nahradazsu.cz/cenik.html>.

B.6 Revize Metodiky

V listopadu 2019 bylo vládě ČR předloženo k projednání zadání nadlimitní veřejné zakázky bez veřejné soutěže s názvem „**Revize Metodiky** Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví“ v **předpokládané hodnotě 5 mil. Kč** bez DPH uzavřené s Českou lékařskou společností Jany Evangelisty Purkyně (dále také „ČLS JEP“). Předmětem zakázky mělo být provedení revize Metodiky v části B. (Přehled bolesti a sazby bodového hodnocení). Mj. měl být předložen medicínsky odůvodněný návrh na odstranění nedostatků a nesrovnalostí, srovnávající také úpravu bodového hodnocení bolesti pro pracovní právní účely se zdůvodněnou úvahou o způsobu možného sblížení těchto materiálů.

Plánovaná zakázka byla zdůvodňována mj. tím, že „bylo zjištěno, že ohledně nároku na bolestné se ve stávajícím znění Metodiky vyskytly věcné chyby a nedostatky, které je třeba odstranit. Zároveň je vhodné přiblížit tento systém pracovní právní úpravě náhrady za nemoci z povolání a pracovní úrazy ... pojetí obou metod je blízké formou (bodovací systém se stanovenou hodnotou jednoho bodu), vykazuje však některé těžko odůvodnitelné rozdíly. Je tedy žádoucí Metodiku Nejvyššího soudu upravit, přičemž se nelze obejít bez vysoce specializované spolupráce odborných lékařských společností, sdružených v České lékařské společnosti JEP, z. s., neboť disponují jedinečnými zkušenostmi a znalostmi v této oblasti.“

B.7 Šetření ochránce

V šetření, zahájeném již mojí předchůdkyní Mgr. Annou Šabatovou, Ph.D., jsem shromáždil vyjádření ministryně spravedlnosti Mgr. Marie Benešové (dále také „ministryně spravedlnosti“) a bývalého předsedy Nejvyššího soudu prof. JUDr. Pavla Šámala, Ph.D. (dále také „bývalý předseda Nejvyššího soudu“), i stávajícího předsedy Nejvyššího soudu JUDr. Petra Angyalossyho, Ph.D. (dále také „předseda Nejvyššího soudu“), k otázkám, které vyplývaly z podnětu stěžovatele – zejména k právnímu základu pro zapojení se do vytváření Metodiky, k právní povaze a autorství Metodiky, k otázkám týkajícím se znaleckého odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“.

K zapojení soudců do přípravy Metodiky a k medicínským aspektům Metodiky byla s prosbou o vyjádření oslovena také Soudcovská unie ČR a Česká lékařská komora.

V následujících částech zprávy shrnuji tato vyjádření. Považuji za důležité zachytit jejich obsah podrobněji, protože jedním z cílů šetření je vyvolat potřebnou debatu o Metodice jak s představiteli dotčených institucí, tak v řadách odborné veřejnosti.

B.7.1 Vyjádření Ministerstva spravedlnosti

Podle ministerstva má Metodika povahu **toliko nezávazné metodické pomůcky**, jejímž cílem není zasahovat do rozhodování soudů. Záměrem ministerstva bylo nabídnout jakýsi počáteční základ k úvaze. Je čistě věcí rozhodovací, advokátní, pojišťovací, jakož i odborné medicínské praxe, popřípadě též akademické interpretace, zda vůbec a případně v jaké míře tohoto neformálního pomocného východiska využijí.

Rozhodnutí o zpracování Metodiky ministerstvo učinilo na **základě poptávky ze strany dotčené veřejnosti**. Existovala obava z rizika aplikační nepředvídatelnosti § 2985

občanského zákoníku. Do působnosti ministerstva spadá též právní úprava civilního práva hmotného a procesního (jedná se o dlouhodobý vládní úzus) a obecně je úkolem ministerstva sledovat dopady přijaté legislativy, která je v jeho gesci. Ministerstvo obecně může přistoupit k formulaci nezávazných závěrů, ať už analytických, či informativních.

Metodika po pěti letech od svého uveřejnění je již jakýmsi veřejným statkem, obdobným svou povahou právnímu názoru či právní větě judikátu (byť nepoměrně složitější). Přijímají ji jako takovou komentářová i jiná právnícká literatura a judikatura dovolacího soudu. Využívají ji i soudy nižších stupňů – i když nejde o závazný právní předpis, je tento systém v soudní i mimosoudní praxi stále více využíván a je-li zákonnou povinností ministerstva jako ústředního orgánu státní správy pro soudy vytvářet **podmínky pro řádný výkon soudnictví**, je zcela legální a legitimní, přispívá-li ke zdokonalení pomůcky pro rozhodovací praxi. Navíc jde o materiál, s nímž pracují soudní znalci, i v tom jde tedy o sféru působnosti ministerstva.

Autorem metodiky je podle ministerstva **SMP**. Koordinační smlouva opravňuje ministerstvo ke změnám, úpravám a doplněním Metodiky. Koordinační smlouva byla uzavřena na základě veřejné zakázky malého rozsahu realizované legislativním odborem Ministerstva spravedlnosti a zadané na základě průzkumu trhu.

K otázce zapojení soudců do přípravy komerčního materiálu soukromé povahy a k tomu, proč byla v koordinační smlouvě stanovena podmínka spolupráce SMP se soudci Nejvyššího soudu, ministryně spravedlnosti uvedla, že nebyla v dané době ve funkci, a není proto v jejích silách odpovědět na všechny otázky. Účast soudců na přípravě **metodické pomůcky obecné povahy**, určené pro aplikaci v neurčitěm množství případů, principu dělby moci podle ministryně spravedlnosti nijak neodporuje a nepředstavuje ani ohrožení důvěry v nezávislé soudnictví. Naopak při koncipování komplexního materiálu využitelného mimo jiné též v rozhodovací soudní praxi je využití profesních znalostí a zkušeností soudců v dané oblasti žádoucí. V případě soudců NS jde navíc o aktivitu, jejíž výstupy mohou být předpokladem pro efektivní naplňování významné funkce Nejvyššího soudu, tj. **sjednocování a usměrňování judikatury obecných soudů**.

Ministryně spravedlnosti dále uvedla, že není rovněž schopna vyjádřit se k tomu, proč byly podmínky znaleckého odvětví nastaveny tak, jak byly, ani k tomu, proč musí znalci absolvovat placený kurz zaměřený na odškodňování újem na zdraví, v rámci kterého je školeno výhradně používání Metodiky a její znalost je zkoušena. Ministryně nemá k dispozici dřívější ani aktuální informace k tomu, kdo pořádal a pořádá nastavbový kurz a je příjemcem zisku z jeho pořádání.³² Ministerstvu není také známo, že by existovala nějaká zkušební komise hodnotící úspěšné absolvování kurzu – podle ministryně žádná taková komise neexistuje, protože hodnocení splnění podmínek pro jmenování znalcem je čistě věcí správního orgánu, který splnění podmínek posuzuje vždy individuálně v rámci ustálené správní praxe.³³

32 Ministryně odkázala v tomto smyslu pouze obecně na text příslušné části instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 8/2017, cit. výše.

33 Rovněž podle instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 8/2017, cit. výše.

Ministryně spravedlnosti se nemohla vyjádřit ani k tomu, proč bylo zřízeno placené rozhraní www.ztizeni.cz, ani k tomu, kdo byl/je provozovatelem této domény a příjemcem zisku z jejího provozování, ani proč pomůcka nebyla přístupná široké veřejnosti a bezplatně, tak jak vyžadovala koordinační smlouva.

K plánované revizi Metodiky ministryně spravedlnosti doplnila, že ke vzniku tohoto záměru došlo na základě požadavku Nejvyššího soudu. Ministerstvo se rozhodlo vyjít požadavku vstříc a pouze zajistit administraci veřejné zakázky – ministerstvo jako gestor veřejné zakázky jen mělo zajistit technickou realizaci vytvoření revidované Metodiky pro Nejvyšší soud. **Pro podrobnější informace o povaze a důvodech a způsobu plánované revize mi doporučila obrátit se přímo na Nejvyšší soud.** K uzavření smlouvy však zatím nedošlo a ministerstvo v současnosti analyzuje stav a další kroky. K otázce, proč není upřednostněna legislativní varianta úpravy odškodňování nemateriální újmy na zdraví, odkázala ministryně spravedlnosti na důvodovou zprávu k § 2958 občanského zákoníku, která legislativní řešení odmítá a očekává, že řešení nalezne až soudní praxe při posuzování každého individualizovaného případu.

K plánované revizi mi ministryně spravedlnosti poskytla podrobnější informace.³⁴ Z nich mj. plyne, že je třeba zapojit ČLS JEP, protože **újmy na zdraví mohou být popsány jen medicínskou diagnostikou** a rovněž zhodnocení většiny dopadů trvalých zdravotních újem pro život se **neobejde bez objektivizace založené na lékařských metodách**, vyžaduje se medicínsky odůvodněný vědecký závěr o bodových hodnotách náležitých poškozenému v případech jednotlivých postižení. K formě a způsobu uveřejnění materiál uvádí, **že upravená verze Metodiky bude uveřejněna obdobným způsobem jako původní verze.**

B.7.2 Vyjádření vedení Nejvyššího soudu

K věci se v rámci šetření nejprve vyjádřil bývalý předseda Nejvyššího soudu. Následně jej ve funkci nahradil JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D., kterému jsem rovněž poskytl prostor k vyjádření.

Bývalý předseda Nejvyššího soudu úvodem zdůraznil, že orgány správy soudu nejsou s Metodikou nikterak provázány a případná účast některých soudců konkrétních soudních oddělení na její tvorbě, eventuálně jejím zveřejňování je důsledkem nezbytné spolupráce justice a osob soudců jakožto předních odborníků. Účel Metodiky je podle něj veskrze pozitivní, neboť je jím **posílení právní jistoty poškozených**. Svou podstatou se jedná o výkladovou pomůcku přístupnou široké veřejnosti, nikoliv závazný právní předpis. Podíl Nejvyššího soudu na její přípravě označil přímo za „zjevně přílehlavý“ s ohledem na to, že Nejvyšší soud je vrcholný orgán soudní moci, jehož jednou z hlavních rolí je **sjednocování judikatorní praxe**. Zcela logicky se pak na přípravě nejvyšší měrou podíleli soudci soudního oddělení č. 25 specializovaného na náhradu škody.

K povaze Metodiky uvedl, že je **výkladovou pomůckou ustanovení § 2958 občanského zákoníku**. Materiál podle něj nebyl zpracován Nejvyšším soudem, když podle dostupných informací o jeho zpracování nerozhodlo ani předchozí vedení soudu. O vzniku materiálu

³⁴ Materiál „informace k připravované veřejné zakázce (podle přílohy č. 1 usnesení vlády ze dne 22. 3. 2017 č. 208)“.

rozhodlo Ministerstvo spravedlnosti, které následně uzavřelo Smlouvu se SMP. Pomůcka byla následně jako Doporučení Nejvyššího soudu k aplikaci § 2958 OZ vzata na vědomí občanskoprávním a obchodním kolegiem NS (dále také „OOK NS“) na jeho jednání 12. března 2014. Označení materiálu jako „Metodika Nejvyššího soudu“ se pak vyskytuje až ve Sbírce NS. Bývalému předsedovi Nejvyššího soudu však nebylo známo, proč bylo ve Sbírce NS použito toto označení, ani proč je k ní uvedeno, že byla OOK NS „přijata“, když ze zápisu z jednání kolegia vyplývá, že tento dokument byl pouze vzat na vědomí. Ani mu není známo, proč v preambuli Metodiky uveřejněné ve Sbírce NS je uvedeno, že materiál byl vypracován Nejvyšším soudem. Záznam z jednání redakční rady neexistuje. V každém případě o publikaci materiálu ve Sbírce nerozhodoval žádný orgán státní správy soudu, o jeho uveřejnění mohla rozhodnout jen redakční rada, která není orgánem státní správy soudu.

Podíl soudců Nejvyššího soudu na tvorbě Metodiky byl otázkou toliko konkrétních soudců, jejichž účast byla žádoucí zejména pro jejich erudovanost v dotčené problematice. Zdůraznil legitimní cíl, který Metodika sledovala, a to že její vznik byl vyvolán potřebou vyjádření právní veřejnosti. Taková potřeba byla v justici většinou pocítována kvůli obavě, že vznikne naprosto nepřehledná situace a rozhodovací praxe. Po široké debatě uvnitř i vně justice (zejména v rámci rekodifikačních školení pořádaných Justiční akademii) v letech 2011–2013 zazněl ze strany soudců nižších soudů výrazný apel, aby se justice předem připravila na stav zrušení podzákoného bodovacího předpisu vytvořením vlastního systému. Je proto logické, že se tohoto úkolu ujali soudci Nejvyššího soudu. Nejednalo se o akci úzkého kruhu osob.

Bývalý předseda Nejvyššího soudu zopakoval, že Metodika nemá a nemůže mít závazný charakter, zákon s ničím takovým nepočítá. Jedná se o **doporučující dopracování zákonného textu** a měla by působit silou své argumentace a komplexnosti. Poukázal na obdobný případ Itálie, kde tzv. Milánské tabulky rovněž vzešly z činnosti soudů a jejich spolupráce s dalšími zainteresovanými subjekty. Bývalý předseda Nejvyššího soudu Metodiku označil za **poměrně obsáhlý právní názor na výklad § 2958 OZ a určitý veřejný statek**. Smyslem publikace ve Sbírce NS, která je zcela v kompetenci OOK NS a následně redakční rady Sbírky, bylo dát tento materiál k dispozici široké právní i lékařské veřejnosti k debatě a seznámení. Opačný přístup by nebyl transparentní a šlo by o výkon jakési kabinetní justice. Je proto logické, že i dovnitř justice směřovala upozornění Nejvyššího soudu, že je materiál dostupný a že jej lze používat.

Poukázal dále na to, že se dostavil kýžený efekt, nedošlo k obávanému zatížení soudů, proto se rozhodovací soudní praxe v občanskoprávních věcech rozbíhá spíše pozvolna. Uplatňuje se ale v trestním řízení (u tzv. odklonů), začaly s ní pracovat trestní soudy při rozhodování o nárocích poškozených v adhezním řízení. Poukázal i na rozhodnutí Nejvyššího soudu, v nichž je Metodika prosazována a podporována (např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 1791/2016, 6 Tdo 1421/2016, 8 Tdo 190/2017 ad.). Metodika se hojně využívá v mimosoudní praxi, využívají ji advokáti. Shrnul, že **použití Metodiky, byť je vlastně v počátcích, je již v obecné rovině ustálenou soudní praxí** a její kritika nezohledňující zmíněná soudní rozhodnutí trpí buď neznalostí, tj. neodborností, či snad jejím úmyslným přehlížením, a tedy neférovým přístupem a falešnou argumentací.

Soudci senátu specializovaného na náhradu škody stáli logicky v čele snah o vytvoření Metodiky, jde však o kolektivní dílo. Nebyli za svou účast nijak honorováni, jejich příspěvek byl považován za plnění služebních úkolů. Rozsah této činnosti byl značný, nebyl však nijak exaktně evidován. Zdůraznil dále, že v době vzniku nebyl ve funkci předsedy Nejvyššího soudu, nebyl ani členem OOK NS. Vedení soudu nedalo žádný pokyn k účasti soudců na přípravě Metodiky. Nejvyšší soud dal pouze podnět k tvorbě Metodiky, samotné objednání a stanovení jejích parametrů bylo výlučně záležitostí Ministerstva spravedlnosti, které toto zpracování zadalo jako veřejnou zakázku SMP.

Soudci Nejvyššího soudu se běžně účastní řady vzdělávacích akcí, konferencí. Soudci specializovaného senátu 25 Cdo se účastnili zejména školení k rekodifikaci občanského práva. V počátečních fázích rozvoje Metodiky se soudci Nejvyššího soudu a některých krajských soudů podíleli i na školení znalců bez nároku na odměnu.

Vedení Nejvyššího soudu si není vědomo žádných silových prohlášení o prosazení Metodiky ze strany soudců Nejvyššího soudu. Pokud jde o možnou podjatost, tu je třeba řešit vždy v konkrétním řízení, posuzování podjatosti nepřísluší předsedovi Nejvyššího soudu jako soudnímu funkcionáři. Nejvyšší soud neobdržel ani žádné stížnosti na nevhodné chování soudců v souvislosti s podílem na přípravě a uvedení Metodiky do praxe.

Kritika ulpívá podle bývalého předsedy Nejvyššího soudu na formálních a formalistických náležitostech. V rámci Nejvyššího soudu jde prakticky o jediného soudce. Kritika „legislativní“ činnosti soudce je neopodstatněná, protože tu nejde o tvorbu předpisu, nýbrž výkladové pomůcky, tedy o naplňování sjednocující role Nejvyššího soudu v rozhodovací praxi. Kromě toho je podle bývalého předsedy Nejvyššího soudu lichá představa, že soudci, kteří se podíleli na přípravě Metodiky, budou sami rozhodovat o svém díle – členové senátu 25 Cdo dosud neměli možnost rozhodovat o dovolání, které by se takové otázky týkalo, žádná taková věc jim nepřišla. Až se tak stane, budou rozhodovat v situaci již existující judikatury obecných soudů i Ústavního soudu a při vědomí četného využití Metodiky soudy nižších stupňů.

Předsedovi Nejvyššího soudu se nepřísluší v žádném případě vyjadřovat k tomu, zda by uvedeným jednáním mohlo dojít k narušení principu dělby moci. Neobdržel ani žádný podnět k zahájení kárného řízení.

Do procesu revize se Nejvyšší soud zapojil mj. také s ohledem na § 118 zákona o soudech a soudcích³⁵. Situace se ujalo ministerstvo po několika jednáních představitelů Nejvyššího soudu se zainteresovanými subjekty. Revize bolestného má čistě medicínskou povahu, nepředpokládá se proto zapojení soudců ani státní správy Nejvyššího soudu do tohoto procesu.

35 Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů, a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 118 odst. 1 zákona o soudech a soudcích: „Úkolem státní správy soudů je vytvářet soudům podmínky k řádnému výkonu soudnictví, zejména po stránce personální, organizační, hospodářské, finanční a výchovné, a dohlížet způsobem a v mezích tímto zákonem stanovených na řádné plnění úkolů soudům svěřených.“

Současný **předseda Nejvyššího soudu** uvedl, že plně souhlasí s vyjádřením svého předchůdce. Metodiku by podle jeho názoru bylo vhodné nazývat „Metodikou české justice“, protože podněty vzešly od soudců soudů nižších stupňů. Ulpívání na nepodstatných detailech odvádí pozornost od nepochybného významu Metodiky. **Uveřejnění ve Sbírce NS** je podle něj v souladu se zákonem o soudech a soudcích, byť jde o výjimečnou situaci, která se nejvíce podobá publikaci výkladu k pojmu „množství větší než malé“ u omamných a psychotropních látek a přípravků je obsahujících a jedů dle trestního zákoníku, publikovanému pod č. 15/2014 Sbírky NS.

K otázce **členství některých soudců Nejvyššího soudu v Akademii medicínského práva** uvedl, že její činnosti se spíše jen okrajově účastnili někteří soudci Nejvyššího soudu, že jde o obecně prospěšnou společnost, tedy ze zákona i z povahy věci neziskovou organizaci. Toto jejich zapojení nesloužilo ke generaci zisků, AMP měla plnit vzdělávací úlohu v době zásadních změn na poli medicínského práva. Zapojení soudců se odvinulo od jejich publikační a přednáškové činnosti v oblasti medicínského práva, jiný než školicí účel a výsledek nemělo. K tomu, že soudci Nejvyššího soudu už rozhodovali i kauzy, v nichž před soudem vystupoval advokát, s nímž spolupracovali v SMP/AMP, předseda Nejvyššího soudu uvedl, že obvyklé profesionální vztahy zpravidla nezakládají bez dalšího pochybnosti o nepodjatosti jednotlivých soudců.

K tomu, zda zapojením soudců do tvorby Metodiky nemohlo dojít k nevhodnému propojení se soukromým sektorem, uvedl, že to se ukázalo být spíše výhodou, protože při tvorbě Metodiky mohly být uplatněny zkušenosti z různých oborů, jak právnických, tak lékařských.

K některým **kriticky vyznívajícím rozhodnutím Ústavního soudu**³⁶ uvedl, že tyto byly chybně interpretovány – dané nálezy se totiž netýkají Metodiky, neboť byly vydány ve sporech o náhradu nemajetkové újmy pozůstalých podle § 2959 občanského zákoníku, k jehož výkladu se Metodika nevztahuje. Hovoří-li Ústavní soud o „metodikách“ Nejvyššího soudu, míní tím ve zkratce všechny obecnější návody NS k nastavení výše náhrad za nemajetkové újmy. Nejvyšší soud se ztotožňuje s požadavkem, že rozhodování soudů nemá být šablonovité a mechanické, musí se opírat o dostatečně zjištěný skutkový stav a při poškození zdraví o odborné lékařské závěry o rozsahu a povaze potíží poškozeného. To ostatně zdůrazňuje i Metodika – nejde tedy o „nenáklonnost“ Ústavního soudu k Metodice, nýbrž o varování před jejím (a nejen jejím) nesprávným používáním.

B.7.3 Stanovisko Etického soudu Soudcovské unie ČR

S ohledem na to, že stěžovatel vznášel v podnětu řadu otázek týkajících se etické stránky zapojení soudců Nejvyššího soudu do přípravy a následného prosazování Metodiky do praxe, obrátila se má předchůdkyně také na Mgr. Danielu Zemanovou, tehdejší prezidentku Soudcovské unie ČR (dále i jen „SU“).³⁷ Prezidentka SU předala tuto prosbu o vyjádření Etickému soudu Soudcovské unie, jehož vyjádření jsem následně obdržel.

³⁶ Viz nálezy Ústavního soudu ze dne 21. dubna 2020, sp. zn. IV. ÚS 2706/19, nálezy Ústavního soudu ze dne 31. března 2020, sp. zn. IV. ÚS 2578/19.

³⁷ Novým prezidentem Soudcovské unie se v listopadu 2020 stal JUDr. Libor Vávra.

Etický soud Soudcovské unie dospěl mj. k následujícím závěrům.

Soudci se podíleli na tvorbě Metodiky **jako osoby navýsost znalé konkrétní oblasti práva**, nikoliv jako odborníci na obor zdravotnictví. Metodika není právním předpisem, soudci proto **nevykonávali moc zákonodárnou**. Moc zákonodárná se vzdala podrobné regulace výše náhrad k odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, vyvstala však potřeba nástroje ke sjednocení rozhodovací praxe. Etický soud odkázal na odůvodnění vzniku Metodiky, které je v ní obsažené, podle něhož mj. i důvodová zpráva § 2985 OZ vyzývala soudní praxi k tomu, aby se sama shodla na zásadách, podle nichž bude postupováno.

Metodika byla uveřejněna ve Sbírce NS, přičemž podle Etického soudu je nepodstatné, zda ji OOK vzalo jen na vědomí, nebo ji doporučuje – podstatné je, že se k ní Nejvyšší soud hlásí. **Jde o Metodiku Nejvyššího soudu jako instituce** (nikoliv nějaké skupiny soudců Nejvyššího soudu). Nejvyšší soud je vrcholný soudní orgán, jehož posláním je mj. zajišťovat jednotu rozhodování. Sama Metodika se označuje za Metodiku Nejvyššího soudu, proto ji Nejvyšší soud doporučuje soudům k používání, a plán revize se tak dle Etického soudu jeví jako logický. Je pak namístě, že se k ní Nejvyšší soud hlásí i v rozhodovací činnosti – nevyovídá to ničeho o tom, že by soudci nerozhodovali na základě vlastního hodnocení skutečností a svědomitého výkladu a aplikace zákona. Naopak Metodika lépe než původní vyhláška odlišuje odbornou otázku a soudní uvážení, přesněji řečeno hodnocení důkazu znaleckým posudkem. Metodika je pomůcka, ne norma, dává prostor pro širokou míru uvážení a upozorňuje na významná kritéria pro stanovení výše náhrady.

Metodika slouží ke sjednocování rozhodovací praxe, podíl soudců na ní nevybočuje z moci soudní. Činí rozhodnutí předvídatelná, a tím ve svém důsledku předchází soudním sporům.

Z toho, že byla Metodika přijata jako komerční materiál, neplyne, že by soudci byli za účast na tvorbě Metodiky honorováni (jinak než jako soudci Nejvyššího soudu), a neplyne z něj ani to, že by měli podíl výnosu z přístupu do aplikace ztizeni.cz. Z vyjádření JUDr. Vojtky (které si mj. Etický soud pro účely svého vyjádření vyžádal) plyne, že od roku 2018 předmětná aplikace funguje na adrese www.nahradazsu.cz, kdy majitelem domény je jiná osoba než u www.ztizeni.cz. Otázka absence volného přístupu k Metodice je závažnější, ale nikoliv ve vztahu k soudcům.

Metodika byla vytvořena na objednávku Ministerstva spravedlnosti, resp. ministerstvo si objednalo koordinaci expertní činnosti a zpracování Metodiky u SMP. Za spolek jednali nikoliv soudci. Z toho nijak neplyne, že by soudci byli ve smluvním vztahu k ministerstvu, ani že by se podřizovali moci výkonné.

Vznik nového znaleckého odvětví jde za Ministerstvem spravedlnosti, nikoliv za soudci. Soudci se podílí na školení Metodiky a jsou členy zkušebních komisí. Soudci se mohou věnovat pedagogické činnosti. Zapojení do této činnosti je logickým důsledkem poslání Metodiky.

Soudci rozhodují v dovolacím řízení a v rámci této činnosti využívají (mohou využívat) Metodiku, na které se spolupodíleli. Soudci neposuzují Metodiku, ale rozhodnutí nižších soudů, konkrétní případy. Soudci Nejvyššího soudu jsou nezřídka autory komentářů

k právním předpisům, případně se i podílejí na přípravě normy (neschvalují ji), aniž je to považováno za ohrožení nestrannosti a nezávislosti.

Etický soud proto dospěl k závěru, že **zapojení soudců NS** do přípravy Metodiky a do dalších aktivit s ní spojených **není neetickým jednáním**.

B.7.4 Vyjádření prezidenta České lékařské komory

S ohledem na námitky obsažené v podnětu, které se týkaly Metodiky po obsahové stránce (kritika z lékařského, resp. znaleckého, hlediska), se moje předchůdkyně obrátila také na prezidenta České lékařské komory jakožto profesní organizace lékařů, s prosbou o vyjádření k obsahu Metodiky, ke znaleckému odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“ a k plánované revizi Metodiky.

MUDr. Milan Kubek, prezident České lékařské komory (dále také „prezident ČLK“), uvedl, že **ČLK hodnotí po odborné stránce Metodiku jako velmi problematickou** a v mnoha případech z odborného hlediska nepřijatelnou. Jak někteří významní členové vědecké rady ČLK, tak vedení mnohých odborných lékařských společností se velmi kriticky vyjadřuje k obsahu uvedené Metodiky a má k ní zásadní odborné připomínky. Skutečnost, že pracovní úrazy a nemoci z povolání, které mají za následek zcela stejnou újmu na zdraví jako v případě jiného vzniku újmy na zdraví, jsou hodnoceny podle prováděcího právního předpisu, zatímco zcela stejná újma na zdraví vzniklá jinak než pracovním úrazem nebo nemocí z povolání je hodnocena podle zcela jiných kritérií a bez zmocnění zákonem, je málo pochopitelná a nebyla lékařům nikdy vysvětlena.

Ke znaleckému odvětví uvedl, že ČLK měla **zásadní námitky** proti tomu, aby lékař zcela jiné odbornosti pouze na základě absolvování kurzu a složení zkoušky ze stanovení nemajetkové újmy na zdraví mohl posuzovat újmu na zdraví týkající se zcela jiné odbornosti než je jeho vlastní odbornost. Tedy např. posttraumatickou stresovou poruchu může hodnotit znalec chirurg, který je držitelem oprávnění k posuzování nemajetkové újmy na zdraví, a na druhé straně tuto újmu nemůže hodnotit znalec psychiatr, pokud není současně znalcem v odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“. Rovněž toto je pro členy ČLK zcela nepochopitelné.

ČLK se nijak nepodílela na procesu přijímání Metodiky, naopak se k ní od počátku kriticky vyjadřovala. Metodika byla prezentována tak, že je tvořena odbornou společností medicínského práva a současně soudcem Nejvyššího soudu. Nešlo však o v praxi po léta zavedenou Společnost medicínského práva Jana Evangelisty Purkyně, která sama tuto Metodiku netvořila, ani se na ní nepodílela, ale šlo o soukromou společnost (resp. spolek se stejným názvem), která nebyla nikým zvolena, ale sama se konstitovala a takto označila.

O záměru revize byla ČLK informována pouze zprostředkovaně a nikdy nebyla vyzvána k tomu, aby se ucházela o provedení této revize. ČLK se přitom přímo obrátila na ministryni spravedlnosti se žádostí, aby se mohla na revizi podílet, neobdržela však žádnou reakci.

Závěrem uvedl, že **Metodika by neměla být pro náhradu nemajetkové újmy vůbec používána, neboť jde o zcela mimozákonný prostředek, který sehrává v současné době zásadní roli při přiznávání náhrady nemajetkové újmy na zdraví**. Řešení, které by bylo v souladu s principy demokratického právního státu, spočívá podle ČLK v tom, aby buď

občanský zákoník zmocnil k vydání vyhlášky příslušné orgány státní správy, nebo aby podle analogie práva byla používána právní úprava náhrady škody a nemajetkové újmy na zdraví v souvislosti s pracovními úrazy a nemocemi z povolání.

B.7.5 Příprava nové vyhlášky o znaleckých odvětvích a vyjádření ministryně spravedlnosti

V průběhu šetření s ohledem na přijetí nového zákona o znalcích začalo Ministerstvo spravedlnosti pracovat na znění nových prováděcích vyhlášek k tomuto zákonu. Jednou z nich je vyhláška, kterou se stanoví seznam znaleckých odvětví jednotlivých znaleckých oborů, jiná osvědčení o odborné způsobilosti, osvědčení vydaná profesními komorami a specializační studia pro obory a odvětví provádějící některá ustanovení zákona o znalcích (dále také „návrh vyhlášky“ nebo „návrh vyhlášky o znaleckých odvětvích“).³⁸ S návrhem vyhlášky jsem se seznámil v rámci připomínkového řízení. Zjistil jsem, že k nové úpravě znaleckých odvětví došlo mj. právě v rámci znaleckého oboru „Zdravotnictví“. Podle důvodové zprávy měla být tato znalecká odvětví nově uspořádána tak, aby respektovala jednotlivé lékařské odborné a specializované působnosti.³⁹ Znalecké odvětví „stanovení nemateriální újmy“ v návrhu vyhlášky zařazeno nebylo.

V rámci připomínkového řízení uplatnil **nesouhlasnou připomínku Nejvyšší soud**, který poukázal na chybějící odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“. Připomínka Nejvyššího soudu vycházela z toho, že dané odvětví je součástí dosud účinné vyhlášky č. 123/2015 Sb., je na ně odkazováno v judikatuře a v doporučující Metodice a je v praxi považováno za potřebné.

Ministryně spravedlnosti mě následně vyrozuměla,⁴⁰ že po vyhodnocení došlých připomínek, se zohledněním praktických poznatků ministerstva z vlastní činnosti a aktuálního stanoviska Ministerstva zdravotnictví (které existenci samostatného znaleckého odvětví k hodnocení bolesti a ztížení společenského uplatnění v rámci oboru Zdravotnictví nyní za splnění určitých podmínek připouští) dospělo ministerstvo k částečnému přehodnocení původního záměru. Namísto odvětví „Stanovení nemateriální újmy na zdraví“ bude do přílohy č. 1 návrhu vyhlášky mezi odvětví oboru Zdravotnictví doplněno **odvětví „Hodnocení míry bolesti a funkčních schopností při újmách na zdraví“**. Dosavadní název odvětví evokoval podle ministerstva možnost zásahu znalce do výkladu právních otázek, což není přípustné.

Kvalifikační požadavky na osobu znalce mají být v příloze č. 2 zpřísněny tak, aby znaleckou činnost mohl do budoucna vykonávat (s přihlédnutím k přechodným ustanovením zákona o znalcích) pouze lékař, který získal specializovanou způsobilost v některém z vyjmenovaných základních (klinických) lékařských oborů. Takový znalec bude oprávněn tak, jako je tomu doposud, ke znalecké činnosti tzv. průřezově, bez vazby na konkrétní zdravotnické odvětví. S Ministerstvem zdravotnictví je podle vyjádření ministryně

38 Vyhláška vstoupila v platnost jako vyhláška č. 505/2020 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých odvětví jednotlivých znaleckých oborů, jiná osvědčení o odborné způsobilosti, osvědčení vydaná profesními komorami a specializační studia pro obory a odvětví, účinnosti nabyla dnem 1. ledna 2021.

39 Zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů.

40 Sdělení ministryně spravedlnosti Mgr. Marie Benešové ze dne 9. listopadu 2020, č. j. MSP-269/2020-LO-SP-94.

spravedlnosti nadto dále diskutováno další upřesnění kvalifikačních podmínek znalce – zejména otázka, zda má být předpokladem pro zápis znalce v daném odvětví také existence znaleckého oprávnění v některém z vyjmenovaných základních lékařských oborů či v některé jeho nástavbové specializaci.

Další podmínkou bude **absolvování specializačního kurzu** zaměřeného na hodnocení míry bolesti a funkčních schopností při újmách na zdraví. Smyslem má být jednak návaznost na změnu názvu odvětví, jednak vytvořit podmínky pro možné zapojení více vhodných subjektů do procesu vzdělávání znalců.

Ministryně spravedlnosti mě v závěru dopisu ujistila, že pozorně vnímá některé kritické názory, které se k tématu odškodňování nemateriální újmy na zdraví objevují z řad odborné veřejnosti. Jednou z priorit ministerstva pro další období proto bude organizace, **uskutečnění a vyhodnocení širší odborné diskuse na téma stávající soudní, mimosoudní a znalecké praxe v oblasti odškodňování nemateriálních újem na zdraví** včetně práce na změnách identifikovaných nedostatků. Výsledek této činnosti by měl přispět k dalšímu posílení důvěry dotčených osob ve spravedlivé právní prostředí při uplatňování nároků na náhradu nemajetkové újmy na zdraví.

C. Právní hodnocení

Jako veřejný ochránce práv mohu posoudit pouze **postup Ministerstva spravedlnosti jako orgánu státní správy soudů a státní správy znalecké činnosti a předsedy Nejvyššího soudu jako orgánu státní správy soudu.**⁴¹ Jejich postup hodnotím z hlediska souladu s právem, principy demokratického právního státu a dobré správy, mým úkolem je chránit také před jejich nečinností.⁴²

Ministerstvo spravedlnosti jako orgán státní správy znalecké činnosti organizuje a řídí výkon znalecké činnosti.⁴³ Mj. upravuje prováděcími předpisy podrobnosti o výkonu znalecké a tlumočnické činnosti. Stanoví vyhláškou seznam oborů a odvětví, u nichž může taktéž jednotlivě stanovit kvalifikační předpoklady. Dohlíží nad řádným výkonem znalecké činnosti, projednává přestupky a správní delikty znalců.

Podle nového zákona o znalcích⁴⁴ ministerstvo jako orgán dohledu nad výkonem znalecké činnosti prověřuje, zda znalci postupují v souladu s tímto zákonem, právními předpisy vydanými k jeho provedení a obecně uznávanými postupy a standardy daného oboru a odvětví. Je oprávněno posuzovat věcnou správnost znaleckého posudku.⁴⁵

41 Viz § 1 odst. 2 a § 1 odst. 9 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

42 Viz § 1 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv.

43 Viz § 123 odst. 1 písm. l) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o soudech a soudcích).

44 Zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech (nový zákon o znalcích). Nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2021, čímž byl zrušen zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

45 Viz § 35 nového zákona o znalcích.

Ministerstvo je ústředním orgánem státní správy soudů.⁴⁶ Předseda a místopředsedové Nejvyššího soudu jsou orgánem státní správy Nejvyššího soudu.⁴⁷

Úkolem státní správy soudů je vytvářet soudům podmínky k řádnému výkonu soudnictví, zejména po stránce personální, organizační, hospodářské, finanční a výchovné, a dohlížet způsobem a v mezích tímto zákonem stanovených na řádné plnění úkolů soudům svěřených.⁴⁸

Výkon státní správy soudů **nesmí zasahovat do nezávislosti soudů.⁴⁹**

Předseda Nejvyššího soudu dbá o důstojnost jednání a dodržování zásad soudcovské etiky v řízeních vedených u Nejvyššího soudu, a o to, aby v těchto řízeních nedocházelo ke zbytečným průtahům.⁵⁰

Předseda Nejvyššího soudu je oprávněn podat kárný návrh v případě kárného provinění soudců Nejvyššího soudu.⁵¹ Kárným proviněním soudce je zaviněné porušení povinností soudce, jakož i zaviněné chování nebo jednání, jímž soudce narušuje důstojnost soudcovské funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů.⁵²

C.1 K právní povaze Metodiky a k mandátu k jejímu přijetí. K případné revizi Metodiky

Nejprve považuji za nutné vypořádat se s tím, jaká je právní povaha Metodiky. Touto otázkou se zabývám jen z toho důvodu, že bez jejího vyhodnocení nemohu náležitě posoudit postup Ministerstva spravedlnosti a zapojení Nejvyššího soudu (některých jeho soudců) do přípravy Metodiky a jejího prosazování do praxe. Od povahy Metodiky se odvíjí také otázky týkající se působnosti ministerstva a postavení soudců při její tvorbě a úvahy o tom, kdo je odpovědný za její obsah a zda a jakou cestou by se měly provádět případné úpravy tohoto materiálu.

Současně bych chtěl zdůraznit, že **vyslovenými závěry nemírím do rozhodování soudů ve sporech o stanovení nemajetkové újmy na zdraví. Nehodnotím, zda a jakým způsobem s Metodikou pracuje soudní praxe.**

Podle § 2958 občanského zákoníku platí, že vznikla-li někomu újma na zdraví, má být plně nahrazena, a není-li to možné, má být nahrazena podle zásad slušnosti. Občanský zákoník tuto úpravu nijak dále nerozvádí a nedefinuje. Z **důvodové zprávy** plyne, že zákonodárce přijal tuto úpravu proto, aby se zamezilo vlivu moci výkonné na tuto problematiku a aby

46 Viz § 119 odst. 1 zákona o soudech a soudcích.

47 Viz § 119 odst. 2 zákona o soudech a soudcích.

48 Viz § 118 odst. 1 zákona o soudech a soudcích.

49 Viz § 118 odst. 2 zákona o soudech a soudcích.

50 Viz § 124 odst. 2 zákona o soudech a soudcích.

51 Viz § 8 odst. 2 písm. c) zákona o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů.

52 Viz § 87 odst. 1 zákona o soudech a soudcích.

o otázce nemajetkové újmy na zdraví rozhodoval výlučně soudce podle skutkových okolností konkrétního případu. Bude-li soudní praxe cítit potřebu určitých tabulek, vzorců či klíčů, zákonodárce nevyloučil, aby se sama soudní praxe shodla na určitých zásadách (více viz část B.1 zprávy).

Shrnu-li informace, které jsem shromáždil k okolnostem tvorby a schválení Metodiky a dalšímu nakládání s ní, ač práce na metodické pomůcce byly zahájeny již v roce 2013, výsledná Metodika byla dotvořena na objednávku Ministerstva spravedlnosti. Metodiku zpracovala **tzv. hlavní pracovní skupina**, složená z několika soudců Nejvyššího soudu a soudkyně Krajského soudu v Praze, zástupců Společnosti medicínského práva, advokátů, jednoho soudního znalce, zástupců pojišťoven a některých představitelů odborných lékařských společností. Diskutována byla i v širším plénu, zejména se zástupci justice (pracovní porady soudců, více viz část B.3 zprávy).

Rozumím tomu, že Metodika vznikla v důsledku obav justice z velkého roztříštění aplikační a rozhodovací praxe vzhledem k jednoznačně vyjádřenému úmyslu zákonodárce nijak blíže neupravovat § 2958 občanského zákoníku a ponechat vše na soudech samotných a jejich rozhodování. Ve výsledku zvolený postup byl v mnohém bezprecedentní. Bývalý i současný předseda Nejvyššího soudu i ministerstvo ve svých vyjádřeních neopomínají zdůraznit důvody vzniku Metodiky a podle nich bezesporný přínos Metodiky a její kritiky označují za přepjatě formalistické. Podle mého názoru se však v demokratickém právním státě nelze spokojit ani s opačným extrémem, a sice úplnou rezignací na dodržování určitých formálních procesů, pouze s odkazem na účelnost zvoleného postupu. Nestandardní způsob, jakým Metodika vznikala a byla prosazována do praxe, má (jako by tomu bylo v případě jakýchkoliv jiných pravidel) zásadní důsledky pro její další existenci, tj. pro její aplikaci v praxi i pro otázky související s potřebou následných úprav.

Nejprve se vyjádřím k právní povaze Metodiky.

Slovy Metodiky samotné jde o pomůcku k naplnění zásad slušnosti ve smyslu § 2985 občanského zákoníku. Ve vyjádřeních ministerstva a vedení Nejvyššího soudu je Metodika označována za nezávaznou metodickou, výkladovou pomůcku, jde podle nich v dnešní době již o jakýsi „veřejný statek“, případně o poměrně obsáhlý právní názor na výklad § 2958 občanského zákoníku. Ministrůně i bývalý předseda Nejvyššího soudu zmínili, že podíl obou institucí na vzniku Metodiky lze podřadit pod § 118 odst. 1 zákona o soudech a soudcích, podle kterého je úkolem státní správy soudů mj. vytvářet soudům podmínky k řádnému výkonu soudnictví. Zmínili také roli Nejvyššího soudu spočívající ve sjednocování judikatury. Metodika byla podle nich také realizací pokynu obsaženého v důvodové zprávě k § 2958 občanského zákoníku, aby se sama soudní praxe shodla na určitých zásadách k aplikaci tohoto ustanovení.

S těmito vyjádřeními souhlasím v tom, že **Metodika** bezesporu **není právní úpravou**. Nebyla jako právní předpis přijata standardní legislativní cestou, nekonala se o ní legislativní rozprava. K přijetí Metodiky neexistuje žádné ústavní ani zákonné zmocnění.

Metodika podle mého názoru není ani shrnutím zásad, na kterých se shodla sama soudní praxe ve smyslu uvedeném v důvodové zprávě. Při respektu k dělbě moci, nezávislosti rozhodování soudů a proceduře, kterou pro sjednocování judikatury stanoví zákon, nelze

tuto možnost nabídnutou zákonodárcem podle mého názoru vykládat tak, že soudci měli výjimečně zákonodárcem umožněno tento systém pro náhradu nemajetkové újmy na zdraví vytvořit dopředně a bez toho, aby jej založili na konkrétních již rozhodnutých kauzách. Metodika není založena na soudní judikatuře ani na zásadách z ní plynoucích. Standardní zákonem předvídané a jasně vymezené nástroje ke sjednocování judikatury⁵³ počítají (oproti způsobu, jakým byla přijata Metodika) s tím, že teprve na základě analýzy rozhodovací činnosti, s předpokladem její bohatosti, mnohotvárnosti a početnosti, se může objevit požadavek na její sjednocování. Teprve následná analýza většího počtu konkrétních kauz umožňuje také zohlednit širší paletu názorů a právních argumentů, které do věci přinášejí jednotlivé strany soudního řízení prezentující různorodé a mnohdy protichůdné zájmy.

Kritický jsem také vůči tvrzení, že Metodika je již dnes veřejným statkem. Je otázkou, co je takovým popisem Metodiky vůbec myšleno. Je třeba připomenout, že ač byla tvorba Metodiky konzultována v širším plénu se zástupci justice, její výsledná podoba je stále zejména produktem spolupráce určitého okruhu osob (tzv. hlavní pracovní skupiny) a jejím autorem je podle koordinační smlouvy soukromý subjekt (Společnost medicínského práva). MUDr. Mgr. Daniel Mališ, LL.M., advokát, který se tématu Metodiky dlouhodobě věnuje, poukázal na to, že již na první pohled při přípravě Metodiky překvapuje **absence zástupců** právnické akademické obce, a zejména pak zástupců pojištěných osob (poškozených) a pojistníků (potenciálních škůdců), tedy **těch, kterých se Metodika primárně týká**. Naproti tomu pojistitelé byli v pracovní skupině zastoupeni poměrně masivně.⁵⁴ Autor se ptá: *„Měli zástupci pojišťoven zájem na tom, aby kompenzace poškozeným podle nového občanského zákoníku byly podstatně vyšší než za staré právní úpravy, jak se předvíдалo v tisku? Logicky nikoliv a nelze jim to mít za zlé, neboť oni hájili zájmy pojistitelů, a nikoliv poškozených.“*⁵⁵ Pokud by byla Metodika skutečně jakýmsi veřejným statkem, stěžít by také bylo namísto uvažovat o její následné úpravě „shora“, prostřednictvím ministerstvem zorganizovaného procesu revize za vynakládání veřejných prostředků.

Metodika však podle mého názoru není ani „jen“ jakýmsi výkladovým vodítkem, metodickou pomůckou k výkladu příslušného ustanovení zákona, případně právním názorem na jeho výklad. Ustanovení § 2958 občanského zákoníku nepředstavuje mezeru v právu (ve smyslu nezamýšlené neúplnosti právní úpravy). Je příkladem vysoce abstraktní právní normy, obsahující navíc (do právního řádu nově představený) neurčitý právní pojem „zásady slušnosti“. Z důvodové zprávy je zřejmé, že tato vysoká míra abstraktnosti byla úmyslem zákonodárce, který chtěl oprostít rozhodování o újmách na zdraví od vlivu moci výkonné i od posuzování na základě předem daných „sazebníků“ či tabulek. Veškerou tíhu posuzování újem na zdraví přenesl na soudce, kteří měli rozhodovat každý jednotlivý případ podle jeho specifických skutkových okolností.⁵⁶ Pominu-li, že Metodika jde svým způsobem

53 Viz ustanovení § 14, 20, 21 a 24 zákona o soudech a soudcích.

54 Mališ, D.: „Zásady slušnosti“ u občanskoprávní náhrady nemajetkové újmy na zdraví – jak postupovat při jejich výkladu?, dostupné on-line z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zasady-slusnosti-u-obcanskopravni-nahrady-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-jak-postupovat-pri-jejich-vykladu-105903.html>.

55 Tamtéž.

56 Prof. Gerloch ve svém vyjádření pro stěžovatele hovoří o tom, že § 2958 občanského zákoníku je normou, která sama o sobě téměř žádné pravidlo nestanoví, nýbrž naopak se předpokládá, že bude konkretizována dalšími normami,

přímo proti tomuto úmyslu zákonodárce vyjádřenému v důvodové zprávě,⁵⁷ je § 2958 občanského zákoníku bezesporu ustanovením, které si přímo žádá právní výklad, právě i s ohledem na potřebu naplnění dalších principů, mj. předvídatelnosti soudního rozhodování.⁵⁸

Mám však obavu, že Metodika **vybočuje z rámce toho, co lze ještě označit za právní výklad**. Hlavním smyslem právního výkladu je poznání právní normy, případně její určité dotvoření,⁵⁹ které zohledňuje zasazení právní normy do širšího kontextu (zohlednění jiných ustanovení téhož zákona, právních principů, případně právního řádu jako celku). Metodika však není pouhým výkladem, je velice konkrétní a komplexní úpravou posuzování nemajetkové újmy na zdraví (viz níže). Právní výklad (např. doktrinální v podobě článků, komentářů, odborných publikací, soudní v podobě soudních rozhodnutí) by stěží dosáhl takové míry komplexnosti a konkrétnosti zároveň. Právní výklad, má-li být akceptován, musí působit především silou své argumentace.

Metodika však **většinu svého obsahu „neargumentuje“, ale prostě stanoví**. Jakkoliv jistě diskuse o jejím obsahu proběhla, Metodika samotná ji nezpřístupňuje. Na rozdíl od právního názoru vyjádřeného například v komentáři nebo odborném článku tak lze z pohledu účastníka řízení s jejím obsahem jen složitě polemizovat. Lze tak mít pochybnosti o tom, že je v civilním právu vhodné vyplňovat neurčitý právní pojem formou metodiky. Metodika obecně předpokládá závaznost plynoucí z hierarchie nadřízenosti a podřízenosti. Konkrétní volba řešení proto zpravidla nebývá obsáhle vysvětlena, ale pouze stručněji odůvodněna.

Další výhrada, kterou mám k tvrzení, že Metodika je „jen“ právním výkladem, pak plyne z toho, že **smyslem Metodiky není jen výklad právních otázek**. Je třeba připomenout, že Metodika vznikala jako materiál, s nímž měli v první řadě pracovat znalci. Úkolem znalce by přitom mělo být výlučně zjišťování skutkového stavu.

Metodika je z hlediska obsahového zcela komplexní svébytnou úpravou toho, jak posuzovat vytrpěnou bolest a ztížení společenského uplatnění a jak ji coby nemajetkovou újmu kompenzovat. Přímo v Metodice je například stanovena konkrétní částka, která má **podle tvůrců** Metodiky odpovídat hodnotě zmařeného (byť neskončeného) lidského života.⁶⁰ Přímo v Metodice jsou stanoveny určité **základní předpoklady, které nelze bez dalšího dovodit z § 2958 občanského zákoníku**. Jen příkladem lze uvést předpoklad, že nehmotné újmy, které mají být touto náhradou odčiněny, jsou „*vnímány přibližně*

které ji „vyplní“ obsahem, tj. určením jednotlivých variant příkázaného, či dovoleného chování. Toto pravidlo tak přímo předpokládá, že bude konkretizováno autoritativním rozhodnutím soudu.

57 Viz také výkladové pravidlo § 2 odst. 2 občanského zákoníku: „*Zákonnému ustanovení nelze přikládat jiný význam, než jaký plyne z vlastního smyslu slov v jejich vzájemné souvislosti a z jasného úmyslu zákonodárce; nikdo se však nesmí dovolávat slov právního předpisu proti jeho smyslu.*“

58 Viz § 13 občanského zákoníku.

59 Detailnější rozbor letitého sporu mezi právními teoretiky stran mezi právního výkladu (tj. zda je v rámci právního výkladu možné i určité dotváření práva) přesahuje možnosti této zprávy.

60 Navrhují ji vyjádřit pomocí 400násobku průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného, tj. kdy je možno přistoupit k vyčíslení náhrady.

*stejně úkorně každou lidskou bytostí a nelze dost dobře tvrdit, že by měly být odškodněny mnohonásobně více jen proto, že je poškozený mladší nebo byl před zraněním aktivnější“.*⁶¹ Takových konkrétních pohledů na to, jak uchopit „zásady slušnosti“ a náhradu nemajetkové újmy, obsahuje Metodika celou řadu, přitom z ustanovení § 2958 občanského zákoníku je bez dalšího dovodit nelze. V části bolestného představuje Metodika katalog obdobný zrušené vyhlášce, a jde tak svým pojetím přímo proti záměru zákonodárce vyslovenému v důvodové zprávě.

Je třeba zdůraznit, že Metodika je zcela specifickým přístupem k tomu, jak naplnit neurčité pojmy a neurčitý obsah § 2958 občanského zákoníku, a je tedy podle mého názoru zcela namístě se ptát, zda a proč má být v praxi aplikována.

Podle § 118 odst. 1 zákona o soudech a soudcích je **úkolem státní správy soudů** vytvářet soudům podmínky k řádnému výkonu soudnictví, zejména po stránce personální, organizační, hospodářské, finanční a výchovné, a dohlížet způsobem a v mezích tímto zákonem stanovených na řádné plnění úkolů soudům svěřených. Toto ustanovení dopadá podle mého názoru z hlediska činnosti soudů na vše jiné, jen ne na výklad právní úpravy, kterou mají soudy aplikovat ve své rozhodovací činnosti, případně na vytváření jakýchkoliv pomůcek pro vlastní rozhodování soudů. Rozhodovací činnosti se naopak dotýkat ani přinejmenším nesmí. Ani okrajově z něj proto nelze dovodit oprávnění ministerstva či jiných orgánů státní správy soudů k přijímání jakýchkoliv, byť nezávazných, výkladových pomůcek k aplikaci právní úpravy a rozhodování ve věci samé. První zásada, kterou mi orgány státní správy soudů v mých šetřeních vždy připomínají, je ústavní zásada nezávislosti moci soudní.⁶² Zákon o soudech a soudcích v § 118 odst. 2 přímo stanoví, že „výkon státní správy soudů nesmí zasahovat do nezávislosti soudů“. V případě Metodiky, jejímž smyslem je podle ministerstva a vedení Nejvyššího soudu vyložit ustanovení občanského zákoníku a pomoci soudům při rozhodování případů týkajících se náhrady nemajetkové újmy na zdraví, ministerstvo a vedení Nejvyššího soudu tuto ústavní zásadu opomíjejí a tvorbu Metodiky nesprávně podřazují pod výkon státní správy soudů.

Stejně tak musím odmítnout tvrzení, že tvorba Metodiky byla realizací jedné z hlavních rolí Nejvyššího soudu, kterou je sjednocování judikatury obecných soudů. Tato pravomoc Nejvyššího soudu je jedinečná a v určité míře prolamuje princip nezávislosti soudů, protože ten mj. zahrnuje i nezávislost jednotlivých soudů a soudců na sobě navzájem.⁶³ Proto je třeba, aby k výkonu této pravomoci docházelo jen v mezích a způsobem stanoveným zákonem. Pravomoc Nejvyššího soudu ke sjednocování judikatury zakládá § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích. Podle tohoto ustanovení Nejvyšší soud sleduje a vyhodnocuje pravomocná rozhodnutí soudů v občanském soudním řízení a v trestním řízení a na jejich základě v zájmu jednotného rozhodování soudů zaujímá stanoviska

61 Viz kpt. X Metodiky.

62 Viz čl. 81 Ústavy, čl. 82 odst. 1 Ústavy.

63 Viz čl. 95 odst. 1 Ústavy ČR a z něj plynoucí zásada, že soudce je vázán jen zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu. Z dokumentů tzv. soft law viz např. bod 1.4 UNODC Commentary to the Bangalore Principles of Judicial Conduct: „*In performing judicial duties, a judge shall be independent of judicial colleagues in respect of decisions which the judge is obliged to make independently.*“ Dostupné on-line z: https://www.unodc.org/documents/corruption/publications_unodc_commentary-e.pdf.

k rozhodovací činnosti soudů ve věcech určitého druhu. Metodika vznikala ještě před nabytím účinnosti (nového) občanského zákoníku a krátce po ní, jinými slovy v době, kdy žádná pravomocná rozhodnutí soudů ještě nebyla k dispozici. S judikaturou soudů se v Metodice tudíž vůbec nepracuje. Opět pak poukazuji na obsah Metodiky, která je svébytnou úpravou kombinující v sobě upravenou původní vyhlášku (v části týkající se bolestného) a zcela nový systém posuzování ztížení společenského uplatnění (vycházející z mezinárodní klasifikace MFK).

Vysvětlil jsem, proč nepovažuji za přípustné, aby ministerstvo odůvodňovalo svůj podíl na tvorbě Metodiky odkazem na § 118 odst. 1 zákona o soudech a soudcích a z něj plynoucího úkolu vytvářet podmínky pro řádný výkon soudnictví. Dále také ministerstvo uvedlo, že **Metodika je materiálem, s nímž pracují soudní znalci**, přičemž i v tom jde tedy o sféru působnosti ministerstva. Otázce znaleckého odvětví vytvořeného na základě Metodiky se budu podrobněji věnovat v následující části zprávy (viz část C.2 zprávy), již na tomto místě však vyjádřím pochybnost i o tomto vysvětlení. Není mi známo, že by ministerstvo obdobným způsobem napomáhalo jiným znalcům vytvářet materiál, podle kterého budou znalci nejen postupovat, ale i posuzovat otázky, které spadají do jejich expertizy. Podle mého názoru je to vyloučeno již z povahy věci, protože znalec činí znalcem právě specifická odbornost. Pokud jde o stanovení nemateriální újmy na zdraví, má se zakládat na lékařských znaleckých posudcích. Je tedy s podivem, že by případný znalecký standard mělo mít navíc v gesci Ministerstvo spravedlnosti (případně zástupci justice). Ministerstvo má řadu zásadních úkolů na úseku státní správy znalecké činnosti, nepatří k nim však definování vlastního obsahu znaleckého zkoumání, obzvláště pro znalce v oboru zdravotnictví.

Shrnu-li to, Metodika je materiálem soukromé povahy, který vznikl jako výsledek spolupráce užšího okruhu osob reprezentujících pouze určité dotčené zájmy a konzultací zejména se zástupci justice, to vše na základě objednávky Ministerstva spravedlnosti, které k tomu nemělo ústavní ani zákonné zmocnění. Není to materiál Nejvyššího soudu, občanskoprávní a obchodní kolegium jej vzalo pouze na vědomí. Jako materiál Nejvyššího soudu však byla Metodika prezentována ihned po svém dopracování, aniž byla nejprve podrobena širší kritice a odborné diskusi (viz dále).

Ministerstvo a vedení Nejvyššího soudu opakovaně zdůrazňují nezávaznost Metodiky, s tím, že Metodika by se v praxi měla prosadit silou své komplexnosti a propracovanosti. Také prof. Gerloch dospívá v tomto ohledu k závěru o její nezávaznosti, „*neboť zde není žádný formální či materiální důvod, pro který by musela být aplikována*“. Upozorňuje však na problematickou skutečnost, že se Metodika s vysokou mírou pravděpodobnosti prosadí prostřednictvím rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, „*který dříve či později může používání Metodiky v soudním rozhodování via facti vynutit*“. Poukazuje na to, že ačkoliv je Metodika formálně označována za doporučující, tj. vytváří se zdání, že nemusí být používána, v judikatuře Nejvyššího soudu je možno již nyní zaznamenat významový posun,

kdy je Metodika prezentována jako naplnění principu slušnosti dle § 2958 občanského zákoníku a požadavku legitimního očekávání dle § 13 občanského zákoníku.⁶⁴

Také mám **pochybnosti nikoliv o formální, ale o faktické nezávaznosti Metodiky** (a úmyslu jejích tvůrců v tomto ohledu). Pokud se měla Metodika v praxi prosadit svou vlastní kvalitou, považuji za vysoce problematické, že jí ihned po jejím dotvoření (a bez jakékoliv opory v právu)⁶⁵ byla přiznána autorita Nejvyššího soudu, ať již prezentováním coby Metodiky Nejvyššího soudu v samotném textu, tak uveřejněním ve Sbírce NS. Aniž tak praxe měla možnost se s materiálem nejprve seznámit, podrobit jej hlubšímu zkoumání a všestranné kritice, rovnou jej obdržela s tvrzením, že se jedná o doporučení Nejvyššího soudu k výkladu § 2958 občanského zákoníku.⁶⁶ Ještě více pak lze o faktické nezávaznosti Metodiky (a úmyslu nabídnout Metodiku k dobrovolnému využití praxi) pochybovat s ohledem na vznik znaleckého odvětví a povinné školení znalců (přičemž s tímto počítal také již původní text Metodiky).

Ministerstvo svůj podíl na tvorbě Metodiky konečně ospravedlňovalo tím, že do **působnosti ministerstva spadá též úprava civilního práva hmotného a procesního** (dle dlouhodobého vládního úzu) a obecně je povinností ministerstva sledovat dopady přijaté legislativy a formulovat nezávazné závěry (ať již analytické, či informativní). Tuto působnost a pravomoc ministerstva plně akceptuji. Domnívám se, že formulováním nezávazných závěrů analytické či informativní povahy se ale rovněž rozumí něco jiného než vytváření materiálu dotvářejícího (byť jako doporučení) neurčitou právní úpravu, navíc právní úpravu, do které zákonodárce ministerstvu v důvodové zprávě výslovně zapovídá jakkoliv zasahovat.

Konečným arbitrem ústavnosti celého tohoto procesu by za jistých okolností mohl být až Ústavní soud v rámci řízení o ústavní stížnosti. Je však otázkou, zda této možnosti využije. Jedním z dalších důsledků nestandardního způsobu vzniku Metodiky a její specifické (právní) povahy je ten, že je adresátům právních norem a účastníkům řízení značně ztížena možnost podrobit ji zkoumání z hlediska souladu s ústavním pořádkem a zákony. Účastník řízení, který by s Metodikou nesouhlasil, může pouze doufat, že soud přesvědčí o správnosti svých případných alternativních argumentů. Jeho pozice však bude značně ztížena již tím, že Metodika je uveřejněna ve Sbírce NS jako doporučení pro soudy, a současně tím, že podle Metodiky bude postupovat soudní znalec.

Přestože se tedy Ústavní soud doposud okolnostmi vzniku Metodiky přímo nezabýval, lze z jeho rozhodnutí vysledovat spíše kritiku obdobných projektů.⁶⁷ Ústavní soud považuje za možné, aby soudy s určitou metodikou pracovaly, musí však být zřejmé, že ji použily jen

64 Prof. Gerloch poukazuje na tento významový posun v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. ledna 2017, sp. zn. 6 Tdo 1791/2016.

65 Viz § 14 zákona o soudech a soudcích. Viz také Grygar, J.: Zákon o soudech a soudcích. Komentář, Praha 2018, Wolters Kluwer ČR, komentář k § 14: „Cílem daného ustanovení má být, aby nebyla soudy nižších stupňů vydávána rozhodnutí na základě nesprávných právních hodnocení, aniž by však současně sjednocující stanovisko bylo Nejvyšším soudem vydáno ještě před jakýmkoli rozhodnutím soudů nižších stupňů, tj. tehdy, kdy by ještě nebylo co sjednocovat a soudům nižších stupňů by byl v podstatě ‚vnucován‘ způsob výkladu zastávaný Nejvyšším soudem.“

66 Podrobněji viz část B.3 zprávy (Okolnosti přípravy a vzniku Metodiky).

67 Viz nálezy Ústavního soudu ze dne 21. dubna 2020, sp. zn. IV. ÚS 2706/19, nálezy Ústavního soudu ze dne 31. března 2020, sp. zn. IV. ÚS 2578/19, nálezy Ústavního soudu ze dne 2. února 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/15.

jako určitý odrazový můstek a že se „vyvarovaly nežádoucí paušalizace a nerezignovaly při vědomí nastavených objektivizačních kritérií na individuální posouzení každého případu s přihlédnutím k jeho jedinečným okolnostem a aby postupovaly nezávisle, neexcesivně a předvídatelně“.⁶⁸

Úmyslem zákonodárce bylo opustit přístup, kdy se nemajetková újma vyčíslovala podle *a priori* daného sazebníku náhrad obsaženého v právním předpisu. V souladu s tím Ústavní soud uvádí, že metodiky Nejvyššího soudu jdou do jisté míry proti záměru zákonodárce, a připomíná, že: „Přijetím soukromoprávní úpravy účinné od 1. 1. 2014 zákonodárce projevil snahu (s níž se Ústavní soud zcela ztotožňuje) oprostit soudní rozhodování od předem daných algoritmů, tabulek, násobků či jiných výpočtů tak, aby nezávislý soudce v konkrétní souzené kauze při rozhodnutí pečlivě a s citem pro věc zhodnotil její individuální okolnosti, provedené důkazy podle zásady volného hodnocení (§ 132 o. s. ř.) a ‚neopisoval metodiky‘ či nedoplňoval předem dané veličiny do stanovených ‚šablon‘. Ze soudního rozhodování se nesmí stát mechanická činnost, musí zůstat činností jedinečnou a nezávislou. S ohledem na výše uvedené bude Ústavní soud i v budoucnu (stejně jako dosud) kritický ke snahám unifikovat soudní rozhodování o výši odčinění imateriální újmy – v této souvislosti lze spatřovat prostor pro jeho případný kasační zásah.“⁶⁹

Ministerstvo by skutečně mělo především analyzovat a vyhodnotit právní úpravu plynoucí z § 2958 občanského zákoníku, včetně předpokladu zákonodárce vysloveného v důvodové zprávě. Tyto analýzy by neměly danou právní úpravu dotvářet, ale měly by se zaměřit na to, jak je v praxi vykládána a aplikována (soudy, znalci, pojišťovny atd.) a jaké má dopady. Hodnocení by na prvním místě měla být podrobena otázka, zda je možné akceptovat, aby tak zásadní materii upravoval jeden obecný paragraf zákona a zbytek byl ponechán na (soudní) praxi. Analýzu by si rozhodně zasloužila právě i již zmiňovaná dvojkolejnost právní úpravy, na kterou velice kriticky poukazuje Česká lékařská komora a sami lékaři a znalci a pro kterou ani já nenacházím žádné logické zdůvodnění.

Právě při realizaci této pravomoci by podle mého názoru mělo ministerstvo **otevřít a vést debatu o stavu právní úpravy náhrady nemajetkové újmy na zdraví a vyslechnout i kritické ohlasy** na ni, včetně těch pocházejících z jiných kruhů, než které se na vzniku Metodiky bezprostředně podílely. **Tato zásadní diskuse doposud neproběhla a neprobíhá.** Odhodlání k tomuto úkolu vyslovila až stávající ministryně spravedlnosti, jejíž příslib věnovat se těmto otázkám plně vítám.

Vítám také, že ministerstvo **upustilo** od záměru investovat nemalé finanční prostředky do projektu **revize** Metodiky. Domnívám se, že další vynakládání prostředků z rozpočtu ministerstva v souvislosti s Metodikou by bylo velice problematické. Povoláním k posouzení této otázky však nejsem já, ale Nejvyšší kontrolní úřad.

⁶⁸ Viz náleze Ústavního soudu ze dne 31. března 2020, sp. zn. IV ÚS 2578/19.

⁶⁹ Viz tamtéž.

C.2 Ke znaleckému odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“ a k postupu znalců podle Metodiky

V této části zprávy se zaměřím na hodnocení postupu Ministerstva spravedlnosti coby orgánu státní správy znalecké činnosti v souvislosti se zřízením znaleckého odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“ a vymezením podmínek pro výkon této znalecké činnosti. **Tuto část zprávy považuji za stěžejní**, protože právě zřízení znaleckého odvětví, stanovení povinnosti absolvovat speciální kurz zaměřený výlučně na aplikaci Metodiky, a zejména pak požadavky, které vypracování znaleckého posudku podle Metodiky klade na znalce-lékaře, považuji za nejproblematictější.

V části **B.2 zprávy** shrnuji výhrady stěžovatele ke znaleckému odvětví. Připomínám, že stěžovatel sám je lékařem a soudním znalcem, který absolvoval povinný kurz pořádaný Společností medicínského práva. Poukazuje na to, že znalecké odvětví vzniklo jako určitá právní fikce, bez jakékoliv návaznosti na existující zdravotnické obory a specializace. Lékaře má učinit znalcem pouze absolvování speciálního kurzu, který se netýká primárně medicínských aspektů posuzování nemateriální újmy na zdraví, ale lékařům je v něm prezentována (mj. soudci Nejvyššího soudu) Metodika jako jediný nástroj, kterým se mají při vypracování znaleckých posudků řídit. Kritizuje pak zejména to, že znalce (lékaře) nutí Metodika posuzovat a hodnotit i otázky, které lékařům hodnotit nepřísluší, včetně otázek právních.

V části **B.5 zprávy** popisují konkrétní způsob, jakým bylo znalecké odvětví „stanovení nemateriální újmy“ včleněno do stávajícího znaleckého oboru „zdravotnictví“. Shrnuji zde, jaké byly podle této úpravy stanoveny podmínky pro jmenování znalcem (viz také níže).

V části **B.7.4** shrnuji stanovisko České lékařské komory mj. ke znaleckému odvětví. ČLK hodnotí po odborné stránce Metodiku jako velmi problematickou a v mnoha případech z odborného hlediska nepřijatelnou. Zásadní výhrady má také ke znaleckému odvětví, zejména k tomu, aby lékař zcela jiné odbornosti pouze na základě absolvování kurzu a složení zkoušky mohl posuzovat újmu na zdraví týkající se zcela jiné odbornosti.

V části **B.7.5** zprávy popisují okolnosti přípravy nové vyhlášky o znaleckých oborech a odvětvích. Ministerstvo nejprve počítalo s úplným odstraněním znaleckého odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“, na základě připomínek (zejména) Nejvyššího soudu došlo pouze k jeho úpravě na odvětví „hodnocení míry bolesti a funkčních schopností při újmách na zdraví“.

C.2.1 Znalecké odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“

Podle původní právní úpravy⁷⁰ posuzovali bolest a ztížení společenského uplatnění lékaři v lékařských posudcích (nejednalo se o znalecké posudky) s tím, že vycházeli ze seznamu medicínsky vyjádřených následků (přílohy 1–4 vyhlášky). Podle své specializace popsali zdravotní následky, které měla daná újma na zdraví pacienta, a přiřadili jí bodové ohodnocení dle vyhlášky.

⁷⁰ Vyhláška č. 440/2001 Sb.

Metodika již ve své prvotní podobě stanovila předpoklad, že nově by měli újmu na zdraví posuzovat pouze speciálně proškolení znalci, tj. lékaři, kteří byli v rámci specializačního kurzu proškoleni na aplikaci Metodiky a posuzování bolesti a ztížení společenského uplatnění podle Metodiky.

Ministerstvo bez ohledu na právní povahu Metodiky a její nezávaznost přesně podle požadavků Metodiky zakotvilo znalecké odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“ jako jediné nové do příslušné vyhlášky. Podle právní úpravy platné od 1. června 2015 do 31. 12. 2020⁷¹ bylo **podmínkou pro jmenování znalcem** v odvětví „*stanovení nemateriální újmy na zdraví*“ vysokoškolské lékařské vzdělání v magisterském studijním programu a získání osvědčení o absolvování nástavbového kurzu Odškodňování újem na zdraví (pořádaný např. Společností medicínského práva).

Ministryně blíže **nevysvětlila důvody**, které vedly k zakotvení nového znaleckého odvětví v návaznosti na nezávazný materiál a k nastavení podmínek pro jmenování znalcem v dané podobě.

Z **vyjádření České lékařské komory** je přitom zjevné, že s tímto krokem ČLK nesouhlasila, nebyla však vůbec konzultována ani vyslyšena. Podle vyjádření ředitele právní kanceláře ČLK z tehdejší doby⁷² měla ČLK výhrady k tomu, že tak zásadní materiál, jakým je Metodika, byl připraven bez širší diskuse s lékařskou veřejností a téměř bez účasti ČLK a jednotlivých oborových komisí její vědecké rady. Přesto akceptovala, že materiál bylo třeba přijmout poměrně rychle, a uznávala jeho určitý význam. Zásadně však ČLK nesouhlasila s tím, aby bylo vytvářeno nové znalecké odvětví a aby pouze ti, kteří se stanou soudními znalci specializovanými na náhradu nemateriální újmy na zdraví, byli povoláni vypracovat lékařské posudky pro pacienty, kteří utrpěli nějakou újmu. Poukazovala na to, že v důsledku bude takový krok dopadat na samotného pacienta (poškozeného), který nejen že utrpěl újmu, ale navíc bude muset vyhledat soudního znalce a vynakládat prostředky na zajištění znaleckého posudku.

ČLK považovala dále za naprosto nevhodné, aby lékaři museli povinně absolvovat kurz, který je naučí pracovat s metodikou vydanou Nejvyšším soudem, a případně skládat znaleckou zkoušku. Toto stanovisko měla ČLK předat i ministerstvu, které mělo se stanoviskem ČLK plně souhlasit. Posléze po určité poradě zástupců Společnosti medicínského práva, soudců Nejvyššího soudu a náměstka ministryně spravedlnosti se dospělo k opačnému závěru, tj. ke zřízení nového znaleckého odvětví a povinnosti absolvovat školení prováděné jedinou k tomu určenou soukromou společností.⁷³

71 Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 123/2015 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých oborů a odvětví pro výkon znalecké činnosti, instrukce č. 8/2017 Ministerstva spravedlnosti ze dne 23. 11. 2017, č. j. MSP-26/2017-OJD-ORG/32, o správním řízení ve věcech znalců a tlumočnicků a o některých dalších otázkách. Členěno podle přílohy č. 1 vyhlášky č. 123/2015 Sb.

72 Viz Mach, J.: Metodika pro odškodňování může být užitečná, in: Tempus Medicorum, prosinec 2014.

73 Viz Mach, J. Nový způsob hodnocení ztížení společenského uplatnění aneb chudák pacient, in: Tempus medicorum, leden 2015.

Stěžovatel také doložil **vyjádření předsedy České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně, z. s.,⁷⁴** adresované Ministerstvu spravedlnosti, v němž tato společnost požadovala vyřadit sběrný termín „*stanovení nemateriální újmy na zdraví*“. Dovožuji z něj, že ani ČLS JEP nebyla s vytvořením znaleckého odvětví ztotožněna, a zejména že s ní nebylo nijak konzultováno.

Považuji za zásadní pochybení ministerstva, že vytvořilo **znalecké odvětví** a výše popsaným způsobem nastavilo podmínky pro jmenování znalcem, aniž náležitě zohlednilo stanoviska a kritiku vyjádřenou zástupci těch, kterých se bezprostředně týkalo, tj. lékařů. Zástupcům lékařů doposud nikdo nevysvětlil, jak je možné, že v návaznosti na nezávazný materiál právně neurčitěho charakteru vzniklo znalecké odvětví s podmínkami plně odpovídajícími požadavkům soukromého subjektu, který na tom měl soukromý a finanční zájem, bez zohlednění zásadních výhrad lékařských společností.

Stejně tak postrádám vysvětlení ke **konkrétnímu nastavení podmínek** pro jmenování znalcem daného odvětví. Stěžovatel i další kritici Metodiky a znaleckého odvětví z řad lékařů důrazně upozorňují na to, že v rámci zdravotnictví neexistuje žádný obor, ve kterém by bylo možno získat odbornou, specializovanou či zvláštní odbornou způsobilost dle zvláštních předpisů⁷⁵ k posuzování újmy na zdraví a **celé znalecké odvětví je pouhou fikcí, kterou nemůže zhojit absolvování nástavbového kurzu zaměřeného na aplikaci Metodiky**. Nebylo mi ani blíže objasněno, proč újmu na zdraví může posuzovat držitel vysokoškolského lékařského vzdělání bez ohledu na to, zda získal specializaci v klinickém oboru, či nikoliv, a bez ohledu na spojitost jeho lékařské specializace s danou konkrétní újmou na zdraví. *Ad absurdum* uvedené nastavení podmínek umožňuje, aby lékař z neklinických oborů, jako je např. hygiena, posuzoval újmu na zdraví v důsledku poranění páteře jen z titulu, že absolvoval kurz zaměřený na aplikaci Metodiky.

Technicky vzato vyhláška pouze stanovila **podmínku absolvování nástavbového kurzu** Odškodňování újem na zdraví. Jedinou náplní tohoto kurzu bylo školení zaměřené na aplikaci Metodiky, ačkoliv se nejedná o právně závazný a ze zákona vyplývající způsob, jakým by měla být újma na zdraví posuzována. Dle povědomí stěžovatele jediné kurzy, které proběhly, zajišťovala výhradně Společnost medicínského práva, tedy autor Metodiky. Ani k tomu, co je obsahem těchto kurzů, kdo je školí a jak probíhá zkoušení znalců, respektive na základě čeho získají osvědčení o absolvování kurzu, mi nebylo ministerstvo schopno poskytnout více informací, což považuji rovněž za selhání ministerstva coby orgánu státní správy znalecké činnosti.

Výtky vůči právní úpravě znaleckého odvětví ve vyhlášce č. 123/2015 Sb. považuji za zásadní a naléhavé. Z uvedených důvodů jsem považoval za pochopitelné, že v souvislosti s přípravou prováděcích předpisů k novému zákonu o znalcích ministerstvo se znaleckým odvětvím „*stanovení nemateriální újmy na zdraví*“ nadále nepočítalo a do návrhu nové vyhlášky jej nezakotvilo. V návaznosti mj. na připomínku Nejvyššího soudu však ministerstvo opět znalecké odvětví do návrhu vyhlášky včlenilo. **Podle nové vyhlášky**

74 Vyjádření prof. MUDr. Štěpána Svačiny, DrSc., ze dne 30. září 2015.

75 Zejména podle zákona č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů.

o znaleckých odvětvích se s účinností od 1. ledna 2021 zavádí **nové znalecké odvětví „hodnocení míry bolesti a funkčních schopností při újmách na zdraví“** v rámci oboru „zdravotnictví“. Kromě změny názvu doznaly změny i podmínky pro výkon této znalecké činnosti v tom, že jsou stanoveny konkrétní lékařské obory, v nichž musí mít daný znalec-lékař specializovanou způsobilost. I nadále je stanovena povinnost absolvování specializačního kurzu zaměřeného na hodnocení míry bolesti a funkčních schopností při újmách na zdraví.

Vítám, že došlo k úpravě alespoň v tom ohledu, že byly vyloučeny neklinické lékařské obory. Změna názvu by měla evokovat, že znalecké odvětví bude plně respektovat odbornost znalce (zdravotnictví), a soudní znalec-lékař by tak neměl v žádném ohledu být nucen posuzovat otázky, které mu posuzovat nepřísluší. Otázkou zůstává, proč ani v této nové úpravě není stanovena provázanost lékařské specializace s konkrétním typem posuzované újmy. Nadále je stanovena také povinnost absolvování specializačního kurzu, aniž je jasné, kdo jej bude organizovat a jaká bude jeho náplň.

Poukázat je třeba také na přechodná ustanovení nového zákona o znalcích, z nichž vyplývá, že po dobu až pěti let mohou vedle sebe působit znalci nově vymezených a původních odvětví.⁷⁶

Obávám se, že **otázky související se znaleckým odvětvím přitom nebude ministerstvo schopno uspokojivě vyřešit do té doby, než náležitým způsobem vyhodnotí stávající právní úpravu vyplývající z § 2958 občanského zákoníku.**

C.2.2 Znalecké posudky a postup znalce podle Metodiky

Další otázkou, o které doposud podle mého názoru neproběhla dostatečná diskuse a kterou by se ministerstvo při výkonu státní správy znalecké činnosti mělo zabývat, je také to, **nakolik je možné, aby se lékaři působící jako soudní znalci v odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“ vůbec při vypracování znaleckých posudků řídili Metodikou.** Mám na mysli obavy, že přinejmenším v části ztížení společenského uplatnění znalci postupující podle Metodiky mohou překračovat meze své odbornosti a posuzovat také otázky, které nejsou z hlediska medicínského schopni ověřit a odborně vyhodnotit, natož znalecky potvrdit.

Původní vyhláška (a pro oblast pracovních úrazů a nemocí z povolání i v současnosti platné a účinné nařízení vlády) definovala ztížení společenského uplatnění (obdobně jako v případě bolestného) jako seznam medicínsky vyjádřených zdravotních následků a diagnóz. Metodika však pro určování nemateriální újmy na zdraví v části ztížení společenského uplatnění (v bolestném se prakticky jedná o upravený bodový seznam, který znala i vyhláška a který měl být podle důvodové zprávy k občanskému zákoníku zcela opuštěn) navrhla úplně **nový systém hodnocení, který vychází z upravené části Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (MFK)**, a sice z části Aktivity a participace. Po znalci (lékaři) se žádá, aby popsal ztížení společenského uplatnění s pomocí devíti definovaných kapitol (např. Učení se a aplikace znalostí, Mezilidská jednání

⁷⁶ Viz § 46 odst. 1 až 3 nového zákona o znalcích.

a vztahy, Hlavní oblasti života, Život komunitní, sociální a občanský), v rámci kterých jsou stanoveny podrobněji jednotlivé domény (např. Formální společenské vztahy, Neformální společenské vztahy, Rekreace a volný čas, Politický život a občanství). Pro každou doménu by měl znalec určit procentuálně stupeň a procentuální vyjádření obtíže daného pacienta (poškozeného) z hlediska jeho schopností a výkonu pomoci tzv. kvalifikátorů (na škále 0 – žádná, zanedbatelná obtíž, až 4 – úplná obtíž).

Předpoklad tvůrců Metodiky je takový, že lékař, který absolvuje příslušný nastavbový kurz, bude schopen celou škálu v Metodice uvedených domén posoudit a vyčíslit výši újmy s pomocí webového rozhraní vytvořeného za účelem technické podpory a garance správnosti.

Jsem si vědom toho, že nejsem lékařem a nemohu jako právník sám dostatečně posoudit zcela konkrétní nároky, které Metodika na soudní znalce (lékaře) klade. Tím spíše si myslím, že by jakýkoliv materiál, který mají aplikovat lékaři, měl být z hlediska správnosti **garantován především zástupci oboru zdravotnictví**, např. odborných lékařských společností, a **nikoliv primárně zástupci justice**.

Problematická je podle mého názoru již samotná představa, že by to měl být znalec (lékař), který zhodnotí jednotlivé domény a vyčíslí celkovou částku újmy, bez ohledu na to, že soud je dle Metodiky následně oprávněn s touto částkou dále pracovat. **Metodika ve značné míře přenáší podstatu rozhodování o náhradách nemajetkové újmy na zdraví ze soudu na znalce, což je rovněž v přímém rozporu s původním úmyslem zákonodárce**. Souhlasím s tvrzením stěžovatele, že **stanovení adekvátní náhrady za újmu na zdraví je čistě a ryze otázkou právní, a nikoliv medicínskou**. Úlohou lékaře by mělo být na základě jeho znalostí a specializace popsat vytrpěnou bolest a pro účely ztížení společenského uplatnění popsat zdravotní stav poškozeného po jeho ustálení. Úkolem soudu je na základě takto popsaných skutkových okolností a v souladu s dalšími skutkovými okolnostmi zjištěnými soudem vytvořit právní závěr o tom, jaká je spravedlivá výše kompenzace.

Pochybnosti ve mně vyvolává také představa, že by celou v Metodice uvedenou škálu domén ztížení společenského uplatnění měl být schopen posoudit jeden znalec (lékař). Naopak mám dojem, že **aby mohla být posouzena takto široká škála domén lidského života, aniž by došlo k nivelizaci**, které se nový občanský zákoník alespoň s ohledem na záměr vyjádřený v důvodové zprávě chtěl vyvarovat, **zdaleka nemůže dostačovat jeden lékařský obor či specializace, má-li výsledný podklad být skutečně odborným posouzením**. Je stejně zásadní otázkou, zda k popsání celé této škály může postačovat výhradně lékařská odbornost.

Dále, vycházím-li z předpokladu, že základem pro správné posouzení ztížení společenského uplatnění konkrétního poškození je **znalost výchozího stavu**, tj. stavu před způsobenou újmu, není mi zřejmé, jak může lékař posoudit takové otázky, jako je schopnost rozhodování, myšlení, složitých mezilidských jednání, rodinných a intimních vztahů, schopnost provádět složité ekonomické operace, trávení volného času atd. **Jak může posuzující lékař prověřit okolnosti tohoto výchozího stavu u každého konkrétního poškozeného? Není zjišťování těchto okolností právě úkolem soudu?**

Stěžovatel ve svém kritickém článku, v němž hodnotí šest let existence právního stavu nastoleného zrušením vyhlášky č. 440/2001 Sb., popisuje hodnocení ztížení společenského uplatnění dle Metodiky, respektive s využitím Mezinárodní klasifikace funkčních schopností disability a zdraví (MFK), jako absolutní fiasko: „*Pravděpodobně neexistuje více nepraktická a nepředvídatelná forma hodnocení nemateriální újmy, než jakou zvolili autoři této metodiky. Soudy, stejně jako pojistitelé a zástupci pojišťoven jsou zavaleni zcela rozporuplnými a odlišnými závěry znalců, kteří se pouští do nesmyslného a neprokazatelného způsobu hodnocení kvality života po úrazu dle různých domén, aktivit a participací, a to zpravidla založených pouze a jen na tvrzení poškozených a jejich právních zástupců. Jedná se tak nikoliv o objektivní hodnocení a popis stavu poškozených, ale pouze a jen o jakousi objektivizaci subjektivních potíží poškozených, a jejich povýšení znaleckým posudkem na absolutní pravdu. Přitom neexistuje objektivní metoda ani postup znalce, jak zhodnotit např. kvalitu sexuálního soužití před a po úrazu, jak zhodnotit dopad na politický a náboženský život poškozeného, stav sebeobsluhy, pomoci druhým apod. Znalci v této části přebírají (a musíme kriticky poznamenat, že někteří velmi ochotně) funkci soudce a pohledem svého subjektu hodnotí dopady újmy na zdraví do života poškozených.*“⁷⁷

Systém hodnocení ztížení společenského uplatnění považuje stěžovatel za extrémně náročný, nepřehledný a s nekonečnou varetou výpočtu, bez možnosti adekvátního odůvodnění, opírající se pouze o subjektivní tvrzení poškozených, posudky jsou tedy nepřezkoumatelné. V uvedeném článku také popisuje, že pokusy využít v českém právním řádu MFK jako základ pro posudkovou činnost již proběhly,⁷⁸ a to bezúspěšně, kdy po určitém čase byl systém založený na MFK vyhodnocen jako nefunkční a byl opuštěn.

Kritika Metodiky po obsahové stránce zaznívá také z řad advokátů. MUDr. Mgr. Daniel Mališ, LL.M., upozornil,⁷⁹ že klasifikace MFK byla vypracována primárně zcela pro jiné účely, a sice pro účely mezinárodního srovnávání dat mezi jednotlivými zeměmi. Uznává, že Metodika vznikla ve snaze co nejrychleji poskytnout praxi alespoň nějaké vodítko, poukazuje však na celou řadu jejích zásadních nedostatků. Využití MFK při aplikaci na soukromoprávní odškodňování újmy na zdraví konkrétního poškozeného vedlo podle něj ke značně nepřehlednému systému: „*Pravděpodobnost, že při posuzování 73 domén ve dvou kategoriích, tedy celkem 146 položek na 5stupňové škále, dospějí sebelépe vyškolení znalci u stejného případu ke stejnému výsledku, se limitně blíží nule – a praxe ostatně ukazuje, že některé posudky týkající se téhož poškozeného se od sebe liší zcela diametrálně.*“ Za ještě zásadnější vadu Metodiky pak označuje úplnou rezignaci na řádné nastavení vah jednotlivých domén, které je podle něj natolik mechanistické, že podle něj „*vede spíše*

77 In: Klos, D., Král, V.: Jak dál při aplikaci tzv. Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy z pohledu znalce? Rychle na ni zapomenout!, dostupné on-line z: <https://advokatnidenik.cz/2020/06/19/jak-dal-pri-aplikaci-tzv-metodiky-nejvyssiho-soudu-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-z-pohledu-znalce-rychle-na-ni-zapomenout/>.

78 Podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, do novely provedené zákonem č. 366/2011 Sb. (s účinností od 1. 1. 2012); podle závazného sdělení Českého statistického úřadu č. 431/2009 Sb., které bylo zrušeno závazným sdělením ČSÚ č. 97/2013 Sb.

79 Viz Mališ, D.: „Zásady slušnosti“ u občanskoprávní náhrady nemajetkové újmy na zdraví – jak postupovat při jejich výkladu?, dostupné on-line z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zasady-slusnosti-u-obcanskopravni-nahrady-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-jak-postupovat-pri-jejich-vykladu-105903.html>.

ke karikatuře zásad slušnosti“.⁸⁰ Takový postup znalce bude pro soud (i poškozeného) obtížně přezkoumatelný (autor označuje Metodiku přímo za „kompenzační černou skříňku“, kdy je znám pouze vstup, tj. konkrétní stav poškozeného, a výstup, tj. výše kompenzace, aniž je možné seznat, jak se k danému výsledku vlastně dospělo). Žádá se přitom, aby soud rozhodl v souladu s Metodikou, tedy tak, jak to vypočítal znalec. „Jinými slovy o výši kompenzace v konečném důsledku rozhoduje namísto soudce znalec.“⁸¹

Ministerstvo se doposud k uvedeným odborným výtkám nevyjádřilo, ačkoliv se rozhodlo příslušné znalecké odvětví vytvořit a přistoupit na požadavek, aby nemateriální újmy na zdraví nově posuzovali pouze znalci kvalifikovaní podle jím nastavených podmínek. Uvedenými kritickými názory by se proto ministerstvo mělo důkladně zabývat a být připraveno na tuto kritiku reagovat.

Soudní znalci v odvětví stanovení nemajetkové újmy na zdraví jsou stejně jako ostatní znalci povinni vykonávat znaleckou činnost s odbornou péčí⁸² (slovy dřívějšího zákona řádně).⁸³ Podaný znalecký posudek musí být úplný, pravdivý a přezkoumatelný.⁸⁴ Ministerstvo by se mělo v rámci analýzy stavu právní úpravy a její aplikace velice důkladně zabývat tím, jak reálně probíhá znalecká činnost v odvětví „stanovení nemateriální újmy na zdraví“, co má být předmětem případného znaleckého zkoumání v souvislosti s hodnocením újmy na zdraví, jaké jsou limity takového znaleckého zkoumání a kdo a v jakém rozsahu může skutečně vykonávat tuto znaleckou činnost, má-li výsledný znalecký posudek odpovídat uvedeným požadavkům zákona.

C.3 K zapojení soudců Nejvyššího soudu

Stěžovatel namítal, že zapojením soudců Nejvyššího soudu do tvorby Metodiky a jejího následného prosazování do praxe mohlo dojít k ohrožení důvěry v nestrannost a nezávislost rozhodování soudu. Vzněl otázku, jak může soudce zůstat nestranný a nezávislý při svém rozhodování, když posuzuje na úrovni dovolací Metodiku, na které se spolupodílel a na které založil své odborné působení.

Vyjádření vedení Nejvyššího soudu popisují výše v **části B.7.2 zprávy**. **Bývalý předseda Nejvyššího soudu** zdůraznil veskrze pozitivní účel Metodiky a označil její kritiku za formalistickou. Soudci nijak nepochybili. Vedení soudu neobdrželo ani žádný kárný podnět, ani stížnost na nevhodné chování soudců. Uvedl, že mu není známo, proč byla Metodika označena jako materiál Nejvyššího soudu, ani proč byla uveřejněna ve Sbírce NS. Metodika není dílem Nejvyššího soudu, pouze několik soudců Nejvyššího soudu se na jejím vzniku podílelo jako odborníci na danou oblast. Nejednalo se o účast úzkého kruhu osob.

80 Autor uvádí, že Metodika přiřadila všem devíti posuzovaným kapitolám stejnou relativní váhu, a to zcela bez ohledu na to, zda jde o kapitolu týkající se zásadních omezení typu péče o sebe, či naopak o méně závažná omezení týkající se např. komunitního či politického života. Navíc Metodika přiřadila všem doménám v rámci jedné kapitoly stejnou relativní váhu, takže platí, že čím více domén je do kapitoly zařazeno, tím menší je jejich váha, opět zcela bez ohledu na náplň konkrétních domén. Blíže viz tamtéž.

81 Viz tamtéž.

82 Viz § 1 odst. 3 nového zákona o znalcích.

83 Viz § 8 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

84 Viz § 28 odst. 1 nového zákona o znalcích.

Soudci nebyli za tuto aktivitu nijak honorováni, jednalo se o plnění jejich služebních úkolů, rozsah této činnosti byl značný, ale nebyl nijak přesně evidován. Účast soudců na školeních a konferencích je běžná. K podjatosti se nemůže vedení soudu vyjadřovat, je to věcí konkrétního soudního řízení. O legislativní činnost soudců se nejednalo, Metodika není právním předpisem, ale výkladovou pomůckou, případně obsáhlým právním názorem na výklad právní úpravy. Představa, že soudci budou sami rozhodovat o svém díle, je lichá, soudci budou rozhodovat v situaci již existující judikatury nižších soudů. **Současný předseda Nejvyššího soudu** s vyjádřením svého předchůdce plně souhlasil. Doplnil, že nespatřuje žádný problém ani v členství soudců Nejvyššího soudu ve Společnosti medicínského práva a Akademii medicínského práva, resp. v jejich orgánech, účast soudců zde plní jen vzdělávací funkci, souvisí s jejich publikační a přednáškovou činností.

Vyjádření Etického soudu Soudcovské unie popisují výše v **části B.7.3 zprávy**. Etický soud nepovažuje zapojení soudců Nejvyššího soudu do tvorby Metodiky a následného prosazování do praxe za neetické. Soudci se podíleli na tvorbě Metodiky jako odborníci, nevykonávali legislativní činnost. Uveřejnění ve Sbírce NS není problematické, je nerozhodné, zda občanskoprávní a obchodní kolegium vzalo Metodiku jen na vědomí, nebo ji přijalo, hlavní je, že se k ní Nejvyšší soud hlásí. Je v pořádku, že se k ní hlásí i soudci ve svém rozhodování. Slouží ke sjednocování soudního rozhodování, nepřesahuje tedy limity moci soudní. Soudci nebyli za tyto aktivity honorováni. Soudci se mohou věnovat přednáškové činnosti a být členy zkušebních komisí. O vyjádření v šetření jsem Etický soud SU požádal proto, že jsem považoval za vhodné zjistit a uvést, jak na zapojení soudců do procesu tvorby Metodiky a jejího prosazování do praxe nahlíží soudci samotní. Závěry Etického soudu však v této zprávě nehodnotím.

Při **hodnocení postupu vedení Nejvyššího soudu** beru v úvahu **výjimečnost situace** a skutečnost, že poptávka po tom, aby se justice připravila na důsledky zákonodárcem zvoleného řešení, byla podle všeho silná napříč celou soudní strukturou. Jsem přesvědčen o tom, že zvýšené zapojení soudců Nejvyššího soudu bylo vedeno skutečně jen úmyslem předejít tomu, aby nedošlo k dramatickému rozkolísání rozhodovací praxe. Soudci v důsledku toho vynaložili velké úsilí, odvedli obrovské množství práce a převzali na sebe z toho plynoucí odpovědnost.

Přihlédnout musím také k **poměrně dlouhé době, která již uplynula od okamžiku vytvoření Metodiky** (březen 2014) a jejího uvedení do praxe a s ním spojenými kroky.

I s odstupem času však považuji za důležité se k těmto otázkám vyjádřit. Bývalý i současný předseda Nejvyššího soudu podle mého názoru ve svých vyjádřeních upřednostňují vyzdvihování důvodů, pro které byla Metodika vytvořena, a přínosu Metodiky na úkor hlubšího zamyšlení se nad možnými důsledky, ke kterým takto výjimečné působení soudců může vést. Domnívám se, že zapojení soudců vyvolává oprávněně celou řadu otázek, o kterých je nezbytné diskutovat a důkladně se s nimi vypořádat, přinejmenším za účelem nalezení vodítek pro obdobné situace v budoucnosti.

Soudce je při výkonu své funkce vázán pouze zákonem, je povinen jej vykládat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a rozhodovat v přiměřených lhůtách bez průtahů, nestranně

a spravedlivě a na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem.⁸⁵ Soudce je povinen vykonávat svou funkci nestranně, při výkonu funkce i v osobním životě zachovávat patřičnou míru zdrženlivosti a **chovat se způsobem, který neohrožuje důvěru v jeho nestrannost**. Musí se zdržet jakýchkoliv projevů, které by mohly ovlivnit výsledek řízení nebo vzbudit pochybnosti veřejnosti o nestrannosti řízení, a to i ve věcech, které neprojednávají.⁸⁶

Nestrannost soudu je zásadní podmínkou (*conditio sine qua non*) spravedlivého soudního rozhodování⁸⁷ a základním stavebním kamenem demokratického právního řádu. Proto je chování neohrožující důvěru v nestrannost jednou ze základních povinností soudce.⁸⁸ Význam nestrannosti zdůrazňují také etické kodexy a další dokumenty tzv. soft law.⁸⁹

Princip nestrannosti je do té míry zásadní, že právní předpisy zakotvují celou řadu „pojistik“, kterými jej chrání i před jeho pouhým možným ohrožením.

Jednak každý procesní předpis upravuje postup v případě možného ohrožení či porušení tohoto principu v běžícím řízení. V tomto ohledu respektují, že vedení soudu se nemůže vyjadřovat přímo k otázce možné podjatosti soudců v **konkrétním běžícím soudním řízení**, kde se o ní bude rozhodovat stanoveným procesním postupem.⁹⁰

Princip nestrannosti je však natolik významný, že jeho neporušitelnost musí střežit i **vedení soudu prostřednictvím svých dohledových pravomocí**. Ke stěžejním povinnostem předsedy soudu proto patří dohled nad tím, zda soudci dbají své povinnosti chovat se tak, aby nezavdali příčinu ke snížení důvěry v soudnictví a aby nestrannost soudce a soudu nebyla důvodně zpochybňována.⁹¹ Neoznámení podjatosti soudcem může být dokonce důvodem pro podání kárného návrhu předsedou soudu.⁹²

Předseda soudu si proto jednak musí všimnout možného narušení tohoto principu v rámci konkrétního řízení, touto perspektivou ale musí také kriticky hodnotit veškeré jednání soudce, a to dokonce i takové, které přímo nesouvisí s výkonem jeho soudcovské funkce. Výjimečné postavení soudců s sebou přináší také zpřísněné nároky na jejich osobnostní a morální kvality. Existence důvěry veřejnosti v nestrannost soudního rozhodování je

85 Viz § 79 odst. 1 zákona o soudech a soudcích.

86 Viz § 80 odst. 1 a § 80 odst. 2 písm. b) a f) zákona o soudech a soudcích. Viz bod II. Etických zásad chování soudce (Soudcovská unie ČR), dostupné on-line z: <https://www.soudci.cz/o-nas/eticke-zasady-chovani-soudce.html>. Viz Etický kodex soudce (Angyalossy, Havelc a kol., červenec 2020) dostupný on-line z: <https://justice.cz/documents/16809/0/Etick%C3%BD+kodex+soudc%C5%AF-2020.pdf/113b03de-faf7-43f0-a5c8-3bd04401c732>.

87 Viz čl. 82 odst. 1 Ústavy České republiky, čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

88 Viz § 80 odst. 1 a § 80 odst. 2 písm. b) a f) zákona o soudech a soudcích.

89 Viz zejména body I. a II. Etických zásad chování soudce (SU ČR); viz Etický kodex soudce (Angyalossy, Havelc a kol., červenec 2020). Viz dále rozpracované otázky k dilematům týkajícím se nezávislosti a nestrannosti soudce v Otevřeném souboru etických dilemat soudce dostupných on-line z: <https://www.soudci.cz/o-nas/otevreny-soubor-etick%C3%BDch-dilemat-soudce.html>. Kodex chování soudců formulovaný v roce 2001 v Bangalore (The Bangalore Principles of Judicial Conduct), dostupný on-line z: <https://www.judicialintegritygroup.org/jig-principles>.

90 Viz § 14 a násl. občanského soudního řádu.

91 Viz § 80 odst. 2 písm. b) a f) zákona o soudech a soudcích.

92 Viz např. rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 30. května 2018, sp. zn. 16 Kss 1/2018.

důležitou hodnotou zajišťující stabilitu celé společnosti, proto je důležité zabránit její erozi. Proto každý soudce musí počítat s tím, že se na jeho jednání vztahují přísnější kritéria posuzování, než je tomu u běžných občanů.

S principem nestrannosti je úzce spojen i **princip nezávislosti soudního rozhodování**. I ten je nutné chápat v různých souvislostech. Nejenže nikdo nesmí zasahovat do výkonu soudcovské činnosti, ale i soudce sám by měl, a to opět i mimo výkon své soudcovské funkce, jednat tak, aby nebyl podezírán z toho, že jeho rozhodování může být ovlivňováno ať již konkrétními osobami nebo zájmovými, či mocenskými skupinami.⁹³

Judikatura týkající se podjatosti soudců v konkrétních případech tak může být dalším důležitým vodítkem pro vedení soudu, jehož úkolem je v rámci státní správy soudu dbát na to, že soudci neohrožují svým jednáním důvěru v nestranné, nezávislé a spravedlivé rozhodování. Vyplývá z ní, že **nestrannost (neexistence podjatosti) soudce má být zajištěna odstupem soudce od rozhodované věci**. Podjatost je založena, pokud existuje důvod, pro který lze pochybovat, i když to není jisté, o nestrannosti soudce.

Tím nejobecnějším skutkovým důvodem je **poměr k věci**. Poměr k věci může být jakýkoli poměr, který podle rozumného úsudku může „zkřivit“ pohled soudce na danou věc. Vztah k věci však musí samozřejmě dosahovat určité intenzity, aby takovýto vztah mohl podjatost soudce založit.⁹⁴ Je otázkou, kde leží ona kritická míra intenzity vztahu k věci. Tak např. běžnou publikační a přednáškovou činností je nutné odlišit od situace, kdy soudce prezentuje určité názory takovým způsobem, že je jen stěží představitelné, že by mohl v budoucnu takovýto názor přehodnotit a změnit. K takovému výkladu dospívají i zahraniční soudy.⁹⁵

Považuji za důležité připomenout, že při posuzování nezávislosti a nestrannosti nesmí být opomíjeno **hledisko vnějšího pozorovatele**. Podle ustálené judikatury Evropského soudu pro lidská práva,⁹⁶ Ústavního soudu⁹⁷, Nejvyššího správního soudu (kárného senátu)⁹⁸ i obecných soudů, jakož i právní doktríny⁹⁹ musí být ohrožení nestrannosti

93 Viz § 80 odst. 1 zákona o soudech a soudcích, viz bod I. odst. 2. Etického kodexu soudce (Angyalossy, Havelec a kol., červenec 2020) dostupný on-line z: <https://justice.cz/documents/16809/0/Etick%C3%BD+kodex+soudc%C5%AF-2020.pdf/113b03de-faf7-43f0-a5c8-3bd04401c732>.

94 Srov. rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 30. května 2018, č. j. 16 Kss 1/2018-207, odst. 120 a násl. Podle Nejvyššího správního soudu „[s]oudce musí projevovat jistou ostražitost či předběžnou opatrnost. Musí se snažit na různé aspekty svého možného vztahu k věci hledět očima inteligentního laika mimo justiční praxi a zvažovat, jak by se takovéto osobě tyto aspekty jevily.“

95 Viz např. rozhodnutí Spolkového ústavního soudu SRN, sp. zn. [2 BvR 651/16 ze dne 13. 2. 2018](#) o podjatosti ústavního soudce, rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudu, sp. zn. [6Ob235/05k ze dne 3. 11. 2005](#).

96 Viz např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Gregory v. United Kingdom*, rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Castillo Alger v. Spain* a další.

97 Viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 3. července 2001, sp. zn. II. ÚS 105/01, nálezy Ústavního soudu ze dne 26. dubna 2005, sp. zn. Pl. ÚS 11/04, nálezy Ústavního soudu ze dne 15 listopadu 2010, sp. zn. I. ÚS 517/10, nálezy Ústavního soudu ze dne 27. října 2004, sp. zn. I. ÚS 370/04.

98 Viz např. rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 30. května 2018, č. j. 16 Kss 1/2018-207.

99 Viz např. Jirsa, J. a kol.: *Občanský soudní řád. 1. část. Soudcovský komentář*, 2019, Praha, Wolters Kluwer ČR, komentář k § 14.

(totéž platí v konkrétním soudním řízení pro posuzování podjatosti¹⁰⁰) posuzováno jak z hlediska subjektivního, tak objektivního.¹⁰¹ Z hlediska subjektivního je za nestranného soudce možno označit takového, který „podle svého vědomí a svědomí je nezávislý na projednávané věci a stranách sporu v tom smyslu, že je vůči nim neutrální, že vůči nim nemá předsudky, sympatie ani antipatie, že strany sporu jsou v jeho očích zcela rovné, že žádná z nich nemá v jeho očích apriorně žádnou výhodu ani nevýhodu, přednost ani nedostatek, že k právnímu vztahu, který řeší, nezískal vztah ještě před tím, než mu byla věc svěřena k rozhodnutí, a že tedy bude moci věci posuzovat zcela nezávisle a svobodně“.¹⁰² Hledisko objektivní vyložil Ústavní soud tak, že: „[z]a objektivní ovšem nelze považovat to, jak se nestrannost soudce pouze subjektivně jeví vnějšímu pozorovateli (účastníkovi řízení), nýbrž to, zda reálně neexistují okolnosti, které by mohly objektivně vést k legitimním pochybnostem o tom, že soudce má k věci určitý, nikoliv nezaujatý vztah.“¹⁰³ Tutéž zásadu rovněž připomínají etické kodexy¹⁰⁴ a jiné dokumenty tzv. *soft law*¹⁰⁵.

Z hlediska možného ohrožení důvěry v nestranné rozhodování soudu nelze zapojení soudců ve věci Metodiky hodnotit izolovaně, tj. zvláště posuzovat jejich účast na samotné tvorbě Metodiky, na jejím zveřejnění, na jejím školení a jakémkoliv dalším prosazování v praxi. Podle mého názoru je naopak zcela zásadní posuzovat celou tuto škálu aktivit jako jeden celek a s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem týkajícím se Metodiky.

Pokud jde o tvorbu Metodiky, zdůrazňuje vedení Nejvyššího soudu, že Metodika je *nezávislou výkladovou pomůckou*, nikoliv právním předpisem a že vznikla v širším plénu, nejednalo se tedy o akci úzké skupiny osob.

Účast soudců na soukromých projektech, při nichž využívají svých odborných znalostí, není *a priori* vyloučená. Je také českou realitou, že soudci se podílí na přípravě právních předpisů. Soudcům také není upřeno právo komentovat právní úpravu, publikovat, vyjadřovat právní

100 Viz např. rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 30. května 2018, č. j. 16 Kss 1/2018 – 207, rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. května 2017, č. j. 16 Kss 1/2017-183 ad.

101 Tzv. subjektivní a objektivní test nestrannosti – viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne ze dne 5. září 2017, sp. zn. II. ÚS 2395/17.

102 Mokřý, A.: Nezávislost a nestrannost soudce – vzájemná souvislost a podmíněnost pojmů, in: Právní praxe č. 8/1993, str. 460–461, cit. z: Jirsa, J. a kol. cit. výše.

103 Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 27. října 2004, sp. zn. I. ÚS 370/04.

104 Viz např. bod II. odst. 1 Etického kodexu soudce (Angyalossy, Havelec a kol., červenec 2020), dostupný on-line z: <https://justice.cz/documents/16809/0/Etick%C3%BD+kodex+soudc%C5%AF-2020.pdf/113b03de-faf7-43f0-a5c8-3bd04401c732>.

105 Kodex chování soudců formulovaný v roce 2001 v Bangalore (The Bangalore Principles of Judicial Conduct), dostupný on-line z: <https://www.judicialintegritygroup.org/jig-principles>. Cenný komentář k těmto principům vypracoval UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime), on-line dostupný z: https://www.unodc.org/documents/nigeria/publications/Otherpublications/Commentry_on_the_Bangalore_principles_of_Judicial_Conduct.pdf. Tento komentář k nestrannosti rovněž definuje hledisko vnějšího pozorovatele: „Impartiality must exist both as a matter of fact and as a matter of reasonable perception. If partiality is reasonably perceived, that perception is likely to leave a sense of grievance and of injustice, thereby destroying confidence in the judicial system. The perception of impartiality is measured by the standard of a reasonable observer.“ („Nestrannost musí existovat jak ve skutečnosti, tak ve smyslu rozumného, odůvodněného vnímání. Jestliže je odůvodněně vnímána podjatost, pravděpodobně povede takové vnímání k pocitům křivdy a nespravedlnosti, čímž se ničí důvěra v soudní systém. Vnímání nestrannosti je měřeno standardem rozumného pozorovatele.“ Pozn.: překlad vlastní).

názory, to vše se však musí pohybovat ve výše uvedených zákonných mantinelech, tj. zejména za podmínky, že svými aktivitami mimo vlastní rozhodovací činnost neohrozí důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů.

Metodika není právním předpisem, který by byl přijat cestou stanoveného a transparentního legislativního procesu, ani sjednocujícím stanoviskem, jehož existenci předpokládá zákon, který rovněž upravuje postupy jeho přijetí. Není ani žádnou obdobou sjednocujícího stanoviska, protože nepracuje s již vydanou judikaturou. Vysvětlil jsem také, proč nelze bezvýhradně přijmout tvrzení, že Metodika je čistě výkladovou pomůckou či právním názorem na výklad § 2958 občanského zákoníku. Vyložil jsem také, proč se podle mého názoru nejednalo o vymezení zásad, na kterých se shodla sama soudní praxe (viz výše v části C.1 zprávy).

Metodika je konkrétní úpravou svého druhu (např. stanovení hodnoty zmařeného lidského života, stanovení procentuální hodnoty, skrze kterou je třeba zohlednit výjimečné okolnosti, jako je např. věk či ztráta skutečně výjimečně lepší budoucnosti). Zapojení soudní moci nebylo v tomto ohledu standardní. K argumentu, že soudci se běžně podílejí na tvorbě právních předpisů, pak lze dodat, že na rozdíl od Metodiky je u právního předpisu podíl soudce na této aktivitě předem „limitován“ tím, že návrh právního předpisu následně vejde do legislativní rozpravy a bude muset obstát v legislativním procesu, kde bude podroben hodnocení z různých úhlů pohledu a s ohledem na různé dotčené zájmy. Soudce, který se podílí na přípravě právního předpisu, nemá ve svých rukou moc ovlivnit výslednou podobu právního předpisu. V případě Metodiky bylo předem zřejmé, že bude přijata v takové podobě, na jaké se shodnou sami tvůrci.

Navíc, i pokud bych k posouzení podílu soudců na tvorbě Metodiky přistoupil ryze pragmaticky a akceptoval, že je nezbytně nutné reagovat na nastolený stav právní úpravy, očekával bych, že zapojení soudci zajistí, že vznikající Metodika bude skutečně představovat pouze jeden z možných a nezávazných přístupů k výkladu právní úpravy. Soudci, kteří se v užším kruhu podíleli na tvorbě Metodiky, však naopak připustili, aby se přímo v textu Metodiky hovořilo o tom, že se jedná o Metodiku Nejvyššího soudu. Dokonce přímo v textu Metodiky předem počítali se zřízením nového znaleckého odvětví a povinného školení znalců. I na nich tak leží díl odpovědnosti za vznik nového znaleckého odvětví, jakkoliv samotné promítnutí znaleckého odvětví do vyhlášky „jde za“ ministerstvem. Pokud se soudci Nejvyššího soudu do projektu přípravy Metodiky zapojili, měli důsledně dbát na její nezávaznost a neměli mu propůjčovat autoritu Nejvyššího soudu. Rovněž si měli být vědomi toho, že se jedná o materiál určité omezené skupiny zapojených subjektů (být souhlasím s tím, že se nejednalo o akci úzkého kruhu a Metodika byla diskutována v širším plénu v justici), ke které se v daném okamžiku ještě nemohly vyjádřit některé dotčené skupiny (zejména zástupci poškozených).¹⁰⁶

Soudce je při všech svých činnostech vázán jen zákonem a jeho hlavním posláním je nezávislé a nestranné rozhodování konkrétních soudních věcí. V jakékoliv své mimosoudní činnosti by si měl být vědom mezí, v nichž se jako soudce může pohybovat, a měl by být obezřetný a zdrženlivý. Ještě větší zdrženlivost je třeba žádat od soudců specializovaných

¹⁰⁶ K tomu viz výše v části C.1 zprávy.

senátů Nejvyššího soudu. Patří bezesporu k největším kapacitám na konkrétní právní otázky. S ohledem na možnost věnovat se v soudním rozhodování úzce vymezeným oblastem koncentrují ve svých rukou velký vliv nad danou právní oblastí. Chtějí-li tento vliv ještě dále posilovat mimo soudní síň, měli by své zapojení do takové aktivity velmi pečlivě a kriticky zvažovat.

Samostatný a podrobný rozbor by si podle mého názoru žádaly okolnosti, které vedly k **uveřejnění textu Metodiky ve Sbírce NS**, navíc původně s mylnou průvodní informací, že Metodika je doporučením občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu pro soudy nižších stupňů. Metodice byla tímto způsobem přiznána autorita Nejvyššího soudu jako instituce, a to zcela jednoznačně v rozporu s právní úpravou platnou pro vedení Sbírky NS a její účel.¹⁰⁷ Bývalý předseda Nejvyššího soudu mi však k okolnostem a osobní odpovědnosti za uveřejnění ve Sbírce nebyl schopen poskytnout více informací. Překvapuje mě, že vedení Nejvyššího soudu se touto otázkou tehdy nezabývalo.

Pokud jde o **následné prosazování Metodiky do praxe**, podle vedení Nejvyššího soudu není podstatné, že se tíž soudci, kteří se podíleli na tvorbě Metodiky, následně zapojují do celé řady aktivit, v nichž Metodiku obhajují jako výklad „zásad slušnosti“ a doporučený postup dle Nejvyššího soudu. Podle vedení Nejvyššího soudu není ani podstatné, že jsou tíž soudci, kteří Metodiku vytvářeli se Společností medicínského práva, funkcionáři orgánů této společnosti, resp. jí zřízené Akademie medicínského práva.

Posuzováno izolovaně, soudci skutečně mohou být a často jsou žádanými školiteli, stejně jako jsou žádanými autory komentářů k právní úpravě. Je však přijatelné z hlediska důvěry v nestranné rozhodování soudu, že soudce, který **utvářel ve spolupráci se soukromým subjektem materiál s konkrétní (právní) povahou**, jakou měla Metodika, následně působí jako **školitel** ve školeních organizovaných týměž soukromým subjektem?

Je přijatelné, že tentýž soudce vydává spolu s představiteli daného soukromého subjektu **odborné právní publikace**, v nichž prezentuje Metodiku jako **doporučení Nejvyššího soudu** k aplikaci „zásad slušnosti“, ač si měl být vědom toho, že se nejedná o materiál Nejvyššího soudu?

A je přijatelné, aby k tomu všemu soudce působil v **orgánech společnosti** (Akademie medicínského práva) personálně provázané se soukromým subjektem, který je podle smlouvy **autorem Metodiky** (Společnost medicínského práva) a který je propojený s **provozovateli webových domén** určených k výpočtu výše újmy dle Metodiky?¹⁰⁸

I k účasti soudců v orgánech AMP mi předseda Nejvyššího soudu pouze ve stručnosti sdělil, že se soudci její činnosti účastnili jen okrajově a že jejich zapojení mělo čistě vzdělávací úlohu. Domnívám se, že za okrajovou účast nelze považovat členství ve správní radě, nebo snad dokonce její předsednictví. Poukazují na stanovisko Ministerstva spravedlnosti k účasti

107 Viz § 14 zákona o soudech a soudcích, viz čl. 32 až 39 jednacího řádu Nejvyššího soudu.

108 V Akademii medicínského práva vystupoval jako předseda dozorčí rady JUDr. MUDr. Roman Žďárek, Ph.D., MBA (mj. majitel domény www.ztizeni.cz a advokát často zastupující klienty i v řízení před Nejvyšším soudem), a jako další člen dozorčí rady Ing. Petr Sláma, který je současně jednatelem a společníkem společnosti SW Lab, s. r. o., provozující druhé webové rozhraní (www.nahradazsu.cz).

soudců v nepodnikatelských právnických osobách a k postavení soudců v orgánech těchto právnických osob,¹⁰⁹ podle kterého je i z hlediska účasti soudců ve spolcích nutno posuzovat, zda takové členství neohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudců. Podle stanoviska: „[p]řísnější požadavky jsou kladeny na soudce vyšších článků soudní soustavy a na soudní funkcionáře. Také platí úměra, že čím více se činnost právnické osoby dotýká výkonu soudnictví, tím více ohrožuje členství v této právnické osobě nebo jejich orgánech důvěru v nestrannost rozhodování soudců. Větší obezřetnost než k pouhému členství soudce v právnické osobě je též přikázána ve vztahu k postavení v jejich orgánech.“ Rovněž podle usnesení Nejvyššího soudu¹¹⁰ by soudce neměl v rámci svých mimoprofesionálních aktivit vykonávat takovou činnost v orgánech nepodnikatelských právnických osob, při níž lze očekávat, že bude jakýmkoliv způsobem participovat při řešení právních sporů nebo se podílet na poskytování právních rad anebo na tvorbě rozhodnutí těchto právnických osob, jejich arbitrážních či jiných orgánů. Na webových stránkách Akademie medicínského práva¹¹¹ se kromě vzdělávací činnosti nabízí také právní poradenství v oblasti medicínského práva.¹¹²

Bývalý předseda Nejvyššího soudu považuje za lichou také obavu, že soudci specializovaného senátu budou sami rozhodovat o svém díle. Soudci budou podle něj na úrovni dovolací rozhodovat nikoliv o Metodice, ale o konkrétním případě, navíc se tak stane až v okamžiku, kdy již bude existovat judikatura soudů nižších stupňů. Já však tuto obavu částečně sdílím, i když v omezeném rozsahu. Je totiž otázkou, zda si soudy nižších stupňů dovolí Metodiku opomenout vzhledem k jejímu uveřejnění ve Sbírce NS a doprovodné propagaci, že jde o doporučení Nejvyššího soudu k aplikaci „zásad slušnosti“. Nejvyššímu soudu v dovolacích řízeních přísluší rozhodovat výlučně o otázkách právních, je tedy z povahy věci vyloučeno, aby sám Nejvyšší soud skutkové závěry soudů nižších stupňů jakkoliv přezkoumával.¹¹³ Nejvyššímu soudu však přísluší zabývat se námitkou zjevné nepřiměřenosti úvah odvolacího soudu ohledně výše náhrady.¹¹⁴ V takových případech by podle mého názoru obavy o nezávislost a nestrannost, resp. podjatost soudce, vyvstat mohly. Vzhledem k existenci kritických ohlasů na Metodiku se nezdá jako nereálná

109 Stanovisko Ministerstva spravedlnosti ze dne 25. října 2011, č. j. 764/2010-OJ-Sp/35.

110 Podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2014, sp. zn. 30 Nd 313/2014.

111 Viz www.akademimp.cz.

112 K obdobným závěrům dospěl první veřejný ochránce práv JUDr. Otakar Motejl ve zprávě o šetření ze dne 8. srpna 2006, sp. zn. 3737/2005/VOP/PKK, která se týkala členství soudce ve výboru sdružení zahrádkářů. Ze zprávy vyplývá, že: „[s]oudce je sice oprávněn být členem sdružení (jde o realizaci jeho ústavně zaručeného práva daného čl. 20 Listiny základních práv a svobod, které není zákonem výslovně omezeno), nicméně požadavky nezávislosti a nestrannosti funkce soudce již nepřipouštějí, aby soudce byl členem kontrolních či řídicích orgánů. V takových funkcích totiž soudce musí přijímat zásadní administrativní/manažerská rozhodnutí, která mohou ovlivňovat důvěru veřejnosti v nezávislé a nestranné rozhodování soudů. Soudce z povahy věci stojí nejen „nad stranami“ v konkrétním případě, kdy aplikuje právo (rozhoduje spor), ale i mimo sféru poskytování právních služeb ve smyslu sepsování právních listin, provádění právních analýz apod.“ Zpráva o šetření je dostupná on-line z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/5908>.

113 Viz § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

114 Viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2015, sp. zn. 25 Cdo 1431/2015, viz také Mališ, D.: Je Nejvyšší soud oprávněn snižovat náhrady nemajetkové újmy na zdraví či usmrcení blízké osoby? Dostupné on-line z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/je-nejvyssi-soud-opravnen-snizovat-nahrady-nemajetkove-ujmy-pri-ublizeni-na-zdravi-ci-usmrceni-blizke-osoby-103734.html>.

představa, že dříve či později budou soudci Nejvyššího soudu konfrontováni s názorem účastníka řízení na podle něj vhodný a správný způsob posouzení náhrady nemajetkové újmy na zdraví podle § 2958 občanského zákoníku, který bude odlišný od pravidel, která zavedla Metodika. Předseda Nejvyššího soudu se přitom má zabývat otázkou, zda soudce dbá své povinnosti chovat se tak, aby nezavdal příčinu ke snížení důvěry v soudnictví a jeho nestrannost nebyla důvodně zpochybnována.¹¹⁵

Na problematické důsledky mimořádného zapojení soudců do řešení situace nastolené zákonodárcem neupozorňuje jen stěžovatel. Dovolím si opět citovat advokáta MUDr. Mgr. Daniela Mališe, LL.M. Ten na jedné straně zdůrazňuje, že soudcům nelze vyčítat, že za daných okolností konali a za dané (jimi nezaviněné) situace se chopili iniciativy. Ani v takovém případě však nelze opomíjet negativní důsledky tohoto zapojení. Za ideálních okolností by soudci neměli sami psát zákony, podle kterých pak budou soudit. Metodika sice není právním předpisem, ale smysl této zásady podle něj pro ni platí tím spíše: „*Po publikaci Metodiky bylo třeba její uživatele vyškolit – už proto, že Metodika sama není napsána příliš ‚user-friendly‘ způsobem. A kdo jiný je k tomu povolánější než autoři Metodiky? Soudci senátu č. 25 tak spolu s představiteli Společnosti medicínského práva na různých přednáškách a seminářích školí nejen odbornou veřejnost, ale v rámci Justiční akademie i soudce. Pokud jde o školení znalců provádějících hodnocení dle Metodiky, soudce senátu č. 25 je pravidelně jedním ze tří členů zkušební komise. Autorem reprezentativního komentáře k § 2958 NOZ týkajícího se zásad slušnosti, a tedy i Metodiky, je soudce senátu č. 25. A veškerá dovolání ve věcech občanskoprávních sporů o náhradu škody a nemajetkové újmy na zdraví podle rozvrhu práce rozhodují – soudci senátu č. 25 Nejvyššího soudu. Zkuste se nyní vžít do pozice člověka, který je ve vztahu ke konkrétní problematice legislativcem, lektorem, zkoušejícím, komentátorem i soudcem v jedné osobě. Byli byste při Vašem soudcovském rozhodování schopni oprostít se od toho, že příslušný materiál je Vaším ‚dítětem‘?*“¹¹⁶

Jsem si vědom toho, že posouzení všech otázek plynoucích ze zapojení soudců Nejvyššího soudu do tvorby a prosazování Metodiky by vyžadovalo ještě detailnější rozbor a zjištění dalších konkrétních okolností. K tomu však stěží dojde, pokud vedení Nejvyššího soudu tyto otázky ani nevnímá jako důležité. Proto považuji za varovný signál, že na **straně vedení Nejvyššího soudu jsem nezaznamenal potřebnou míru sebereflexe** a ochoty zabývat se uvedenými aktivitami soudců.

D. Informace o dalším postupu

Ve zprávě o šetření jsem dospěl k odlišnému názoru na postup **Ministerstva spravedlnosti** v souvislosti s podílem na tvorbě Metodiky, a zejména v souvislosti se zřízením a stanovením podmínek znaleckého odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví.

115 Viz § 80 odst. 2 písm. b) a f) zákona o soudech a soudcích.

116 Mališ, D.: „Zásady slušnosti“ u občanskoprávní náhrady nemajetkové újmy na zdraví – jak postupovat při jejich výkladu?, dostupné on-line z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zasady-slusnosti-u-obcanskopravni-nahrady-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-jak-postupovat-pri-jejich-vykladu-105903.html>.

Mám rovněž jiný pohled na to, jak by **vedení Nejvyššího soudu** mělo vyhodnotit zapojení soudců do tvorby Metodiky a jejího následného prosazování v praxi.

Zprávu zasílám **ministryni spravedlnosti** Mgr. Marii Benešové a **předsedovi Nejvyššího soudu** JUDr. Petru Angyalossymu, Ph.D., a podle § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv je žádám, aby se ve **lhůtě 60 dnů** od jejího doručení vyjádřili.

Uvítal bych, aby tato **zpráva o šetření** byla **podkladem pro širší diskusi** k tématům, která jsem v ní otevřel. Budu rád, pokud se této iniciativy zhostí Ministerstvo spravedlnosti za účasti odborníků zastupujících zájmy jednotlivých skupin, kterých se Metodika v praxi dotýká. Případně nabízím, že jsem připraven takové diskusní setkání zorganizovat.

O svých zjištěních a závěrech informuji rovněž stěžovatele.

Brno 22. února 2021

JUDr. Stanislav Křeček v. r.
veřejný ochránce práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)